

FROM THE CONTENT

We start a new year of the magazine *Music Education* with sad news about the passing of Pavel Jurkovič, a great musician, singer, composer, pedagogue and Carl Orff's student. Two articles are devoted to his personality: *Pavel Jurkovič* by J. Prchal and *Looking back at Pavel Jurkovič's Legacy* by R. Drgáčová.

In his article *Music Education for the 3rd Millennium*, J. Prchal writes about an important international conference of the same name which took place last year on the occasion of the 80th anniversary of the Society for Music Education. The conclusion of the conference, besides others, was the fact that the current state of our music education, however rightly criticised, might be a solid base for its further development. S. Pecháček, except for the regular section *About Music in English*, is the author of the article *Ctirad Kohoutek and His Work for Children's Choirs* and the memory of Antonín Šimáček, an important personality of the Ústecký and Českotřebovský Regions music life – the 100th anniversary of his birth was celebrated on January 18, 2015.

The regular section *Early Baroque* continues in the new year: J. Bláha writes about the active relationship between shape and space, dynamism, monumentality and opulence as the typical features of radical baroque, especially in the work by the artist P. P. Rubens and the polyphonic composer J. P. Sweelinck. We draw attention to Bezděk's review of Jan Grossmann's publication called *Hearing Analysis*, to the article by E. Jenčková *Music Frolicking with a Small Crayfish* and to the contribution by J. Koprivová *Music Trips over Europe – 1st Part – England*, which opens a four-part series devoted to didactic processes in education of European music.

A contribution from Slovakia by E. Králová and M. Procházková is called *Relaxing-Music Activities in Primary Education*. It is accompanied by the demonstration of using relaxing music activities in educational process. There is also a list of music anniversaries from January to March (by P. Bělohávková) and a note supplement which introduces the selection from the song series for a one-voice children choir and piano *Z dětského světa* (*From Children's World*) by C. Kohoutek.

AUS DEM INHALT

Die erste Ausgabe des neuen Jahrgangs der Zeitschrift *Musikerziehung* beginnen wir mit der traurigen Nachricht des Ablebens von Pavel Jurkovič, einem hervorragenden Musikanten, Sänger, Komponisten, Pädagogen und Schülern von Carl Orff. Der Persönlichkeit von P. Jurkovič widmen sich die Beiträge von J. Prchal „Pavel Jurkovič“ und von R. Drgáčová „Ein Rückblick auf das Vermächtnis von Pavel Jurkovič“.

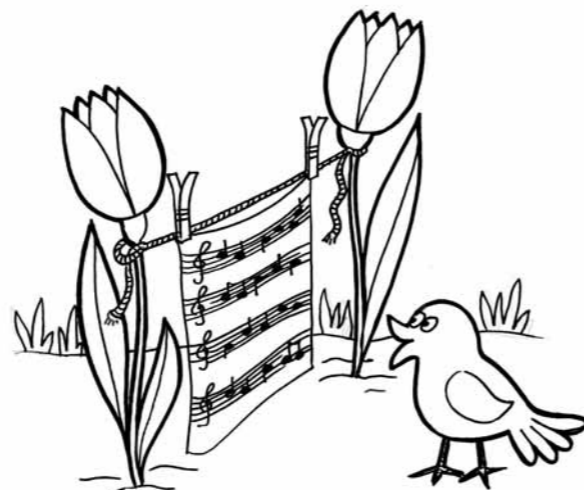
J. Prchal schreibt im Artikel „Musikerziehung für das 3. Jahrtausend“ über die bedeutende gleichnamige internationale Konferenz, die im letzten Jahr anlässlich des 80. Jahrestages der Gründung der „Gesellschaft für Musikerziehung“ stattfand. Ein Ergebnis der Konferenz war u.a. die Feststellung, dass der gegenwärtige Zustand unserer Musikerziehung, so sehr dieser auch berechtigt kritisiert wird, eine solide Grundlage ist für deren weitere Entwicklung. J. Pecháček ist in der ersten Nummer der Zeitschrift Autor der Rubrik „Über Musik in Englisch“ sowie der Artikel „Ctirad Kohoutek und sein Werk für Kinderchöre“ und „Erinnerungen an Antonín Šimáček“, einer bedeutenden Persönlichkeit des Musiklebens in der Gegend um Ústí und um Česká Třebová, der am 18. Januar 2015 einhundert Jahre gewesen wäre.

Im neuen Jahrgang erscheint regelmäßig die Rubrik „Frühes Barock“, in dieser Ausgabe schreibt J. Bláha über die aktive Beziehung zwischen Form und Raum, Dynamik, Monumentalität und Pracht als charakteristische Zeichen des radikalen Barocks vor allem im Werk von P.P. Rubens und des Polyphonikers J.P. Sweelinck. Wir möchten aufmerksam machen auf die Rezension von Bezděk zur Publikation von Jan Grossmann „Sluchová analýza“ (Gehöranalyse) und auf den Beitrag von E. Jenčková „Musikalisches Herumtoben“ sowie auf einen Artikel von J. Koprivová „Musikalische Ausflüge durch Europa - 1. Teil England“, mit welchem ein vierteiliger Zyklus beginnt, der sich didaktischen Vorgehensweisen im Unterricht zur europäischen Musik widmet.

Der slowakische Beitrag der Autorinnen E. Králová und M. Procházková hat den Titel „Erholbare musikalische Aktivitäten für den Primarunterricht“. Dieser wird ergänzt durch Beispiele von Applikationen aufbauender Musikaktivitäten im Erziehungsprozess. Es fehlen auch nicht die Übersichten der Musikjubiläen für die Monate von Januar bis März 2015 (P. Bělohávková) und die Notenbeilage, die in dieser Ausgabe eine Auswahl von Liedern für einen einstimmigen Kinderchor und Klavier aus dem Zyklus „Aus der Kinderwelt“ von C. Kohoutek enthält.

FNADACE ČESKÝ HUDEBNÍ FOND

Časopis HUDEBNÍ VÝCHOVA
je vydáván za finanční spoluúčasti
NČHF

HUDEBNÍ VÝCHOVA PRO 3. TISÍCILETÍ ÚSTÍ NAD LABEM 7. A 8. LISTOPADU 2014

Jan Prchal

Anotace: *Konference Hudební výchova pro 3. tisíciletí, Ústí nad Labem 2014. 80 let Společnosti pro hudební výchovu a pohled na současný stav hudební výchovy u nás. Hudební výchova a její význam ve vzdělávání na počátku 21. století. Standardy pro základní vzdělávání, hudební výchova. Aktuální problémy předmětu. Problematika přípravy pedagogů a jejich dalšího vzdělávání. Letní dílna hudební výchovy 2014. Multimedia v hudební výchově. Závěry z konference.*

Klíčová slova: *hudební pedagogika, hudební výchova, Společnost pro hudební výchovu, standardy pro základní vzdělávání.*

Loňské 80. výročí založení Společnosti pro hudební výchovu poskytlo řadu námětů k zamyšlení nad současným stavem hudební výchovy u nás v souvislostech odborných i společenských a stalo se podnětem pro uspořádání hudebně výchovné konference **Hudební výchova pro 3. tisíciletí**. Ta svým zaměřením a obsahem tematicky propojila minulost s přítomností a budoucností a zároveň se pokusila o jisté srovnání teoretických přístupů s aktuálními potřebami současné pedagogické praxe. Příprava a organizace se ujala katedra hudební výchovy PF UJEP Ústí nad Labem. Společnost pro hudební výchovu České republiky¹ a ZŠ a ZUŠ Jablonoňová Liberec. Význam tohoto setkání dokumentuje i skutečnost, že záštitu nad konferencí přijali ministr školství Marcel Chládek, ministr zahraničních věcí Lubomír Zaorálek a rektor UJEP prof. RNDr. René Wokoun, CSc. Konference měla nastartovat období hledání odpovědí na otázky, které současná doba hudební výchově klade. Je symbolické, že byla zahájena 7. listopadu – tedy na den přesně jako první nitranská hudebně výchovná konference v roce 1984. UJEP Ústí nad Labem poskytla pro jednání důstojné prostory a zázemí.

Páteční program byl rozdělen do pěti tematických bloků, sobotní byl cele věnován praktickým dílnám, tedy workshopům, které pokryly poměrně širokou škálu činností a přístupů, jež se současné hudební praxi nabízejí. Na úvod účastníky z České republiky, Rakouska, Slovenka a Lotyšska přivítala vedoucí katedry HV PF UJEP doc. PhDr. Ivana Ašenbrennerová, Ph.D. Účastníky rovněž přivítali prorektor pro vnější vztahy UJEP doc. PhDr. Zdeněk Radvanovský, CSc., děkan PF UJEP doc. PaedDr. Pavel Doulík, Ph.D., a ředitel Odboru vzdělávání MŠMT ČR Ing. Bc. et Bc. Petr Bannert, Ph.D., který velice zajímavě pojednal o významu hudební výchovy

U příležitosti 80. výročí založení Společnosti pro hudební výchovu přebírá Vladimír Poš z rukou děkana PF UJEP Ústí nad Labem doc. PaedDr. Pavla Doulíka, Ph.D., Ocenění za přínos české hudební výchově.

z pohledu člověka vzdělaného ve vědách exaktních.

Předseda SHV ČR PaedDr. Jan Prchal potom v krátkém vystoupení připomenul okolnosti vzniku SHV v roce 1934, významné osobnosti, které se na jejím vzniku podílely² a především stálou aktuálnost myšlenek a požadavků, které formuloval I. mezinárodní hudebně výchovný kongres, který se konal ve dnech 4.–9. dubna 1936 v Praze. U příležitosti 80. výročí svého založení udělila SHV Ocenění za přínos české hudební výchově významným osobnostem české hudební pedagogiky, které do Ústí nad Labem pozvala: prof. PhDr. Ladislavu Danielovi, CSc., dr.h.c., Pavlu Jurkovičovi, Mgr. Jaroslavu Koutskému, Mgr. Vladimíru Pošovi, PhDr. Miroslavu Střelákovi a paní Boženě Viskupové. Ta se ze zdravotních důvodů nemohla zúčastnit, nicméně přítomně pozdravila prostřednictvím nahrávky, kterou prezentoval doc. PaedDr. Miloš Kodejška, CSc. Následovalo předání Cen Jaroslava Herdena za rok 2014, poprvé též

zahraničním osobnostem za propagaci české hudební výchovy v zahraničí a dlouhodobý přínos v oblasti mezinárodních kontaktů: Mro. Albertu Alvarado Reyesovi z Collegio Interlaken Tlalnepantla, Mexico City a prof. Mgr. art. Ireně Medňanské, Ph.D., z Prešovské univerzity, Slovensko.

První tematický blok se zabýval problematikou **školní hudební výchovy ve 21. století a jejími cíli**. V úvodu prof. PhDr. Ladislav Daniel, CSc., ve svém příspěvku *Jak by měla a neměla vypadat HV v tomto století* podrobil kritice současný stav výuky předmětu na základních školách a zejména pak úroveň přípravy učitelů na pedagogických fakultách. Na jeho slova reagoval ve svém vystoupení předseda SHV ČR PaedDr. Jan Prchal. Jeho pohled a hodnocení bylo poněkud optimističtější, ale v základních tezích – především v kritice současné úrovně přípravy učitelů – se s prof. Danielem zcela shodl. Vyzdvihl význam dalšího vzdělávání pedagogů formou hudebně vzdělávacích kurzů, význam příkladů dobré praxe s poukazem na průvodní program konference, ve kterém byla aktivním muzicírováním prezentována práce běžných škol z regionu a z Moravy. Velmi kriticky se vyjádřil k současné praxi některých základních škol, na kterých se hudební výchova jako povinný předmět nevyučuje v žádném ročníku,³ a podtrhl význam připravovaných a ověřovaných Standardů pro hudební výchovu, na jejichž realizaci se SHV ČR aktivně podílí. V závěru svého vystoupení připomenul zásadní význam prof. Jaroslava Herdena pro současné pozitivní trendy v hudební pedagogice. Dokumentoval to videozáznamem jeho posledního veřejného vystoupení na Letní škole hudební výchovy v Liberci v roce 2009.

Mgr. Martin Grobár (ZŠ T. G. Masaryka Blansko, PedF UK Praha) reprezentoval

³ Praxe, kterou umožňuje velmi nešťastně a SHV ČR dlouhodobě kritizované *Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (Čj. 15523/2007-22).

¹ Dále jako SHV ČR.

² Mj. prof. Kamil Krofta, první předseda SHV a ministr zahraničních věcí Masarykovy vlády, nebo Leo Kestenberk.

mladou generaci pedagogů a svým zajímavým příspěvkem *Možnosti současné hudební technologie v rozvoji hudebnosti žáků druhého stupně základních škol* otevřel velmi aktuální téma, kterým se hudební pedagogika musí zabývat. Na příkladech ze své praxe předvedl, že se s touto problematikou kreativní pedagog dokáže skvěle vypořádat i na běžně organizované základní škole. Pohled z mimoškolní oblasti nabídl PhDr. Aleš Opekar (ČRo 3 – Vltava, Muzeum populární hudby Praha). Ve svém vystoupení *Populární hudba jako věčně vzdorující předmět výuky* se zaměřil na problematiku, kterou řada pedagogů stále považuje za problematickou. O možnostech financování a o podpoře uměleckého školství prostřednictvím operačních programů *Vývoj, výzkum a vzdělávání a Projekty evropské spolupráce* informoval Robert Mimra. Možnosti propojení výuky hudební výchovy a českého jazyka v závěru prezentovaly Mgr. Jana Bušniaková a MgA. Jana Konvalinková, Ph.D., a to společně se žáky a studenty TU Liberec (*Využití hudby při výuce gramatiky českého jazyka na 1. stupni ZŠ*).

Na téma **Role/multi/médií v hudební výchově** byly zaměřeny příspěvky druhého bloku. Rámcový přehled nabídky používaných a nabízených programů a produktů podal Ing. Jaroslav Musil (Disk Multimedia); s výsledky výzkumu *Notační program Sibelius ve výuce HV* přítomné seznámil Bc. Ondřej Musil z PF Masarykovy univerzity Brno. Dále vystoupili dva zástupci veřejnoprávních médií. V příspěvku *Výchova k umění v médiích veřejné služby* PhDr. Lukáš Hurník, Ph.D., (ČRo 3 – Vltava) zdůraznil mj. význam utváření receptivních návyků v útlém dětském věku, jejich roli v dalším hudebním vývoji dětí a jejich nezastupitelnost při utváření estetických kritérií. Další rovině této problematiky se věnovala Mgr. Kateřina Kamrádková z Radioservisu, vydavatelství Českého rozhlasu. Možnosti využívání bohatého archivu Českého rozhlasu a aktuální edice edukativních zpracování děl klasické hudby nastínila v příspěvku *Využití edice „Nebojte se klasiky!“ a Radiotéky Českého rozhlasu ve výuce hudební výchovy*. Prezentované příspěvky obsáhly pouze část dané problematiky, nicméně upozornily na důležitou roli, kterou multimédia v budoucnu v oblasti hudební výchovy sehraji.

Na problematiku **formálního a neformálního hudebního vzdělávání** byl zaměřen třetí tematický blok. Zde byly prezentovány výsledky výzkumu v rámci

doktorandského studia (Mgr. Barbora Šobánková z PedF UK Praha – *Situace českého vzdělávacího systému v oblasti hudební výchovy od prvního do pátého ročníku základní školy*), snahy subjektů stojících mimo vzdělávací systém (Mgr. Zuzana Ceralová Petrofová ze společnosti PETROF – *Muzicírování nejen pro školáky*), pozitivní příklady neformálního hudebního vzdělávání u nás (Mgr. Vladimír Fiedler z Masarykovy ZŠ Žalhostice – *Letní hudební tábor – příležitost pro každého*) i v zahraničí (Mro. Alberto Alvarado Reyes z Collegio Interlaken Tlalnepantla, Mexico City – *Hudební vzdělávání v Mexiku – hudební výchova pro všechny*). Možnostem vytváření optimálních forem výuky na venkovských školách se věnovala Martina Vítková ze ZUŠ Mimoň – Stráž pod Ralskem (*Spojení ZŠ a ZUŠ – řešení pro venkovské školy?*) a velmi zajímavý příspěvek přednesla Růta Kanteruka z The Latvian Music Teachers' Association, Riga, Lotyšsko. Přestože vycházela ze situace na školách v Lotyšsku, myšlenky z příspěvku *Diferenciace v hudbě – jak funguje v praxi?*⁴ lze velmi dobře aplikovat i v podmínkách naší hudební výchovy. Otázky pojetí teoretických disciplín v ZUŠ se dotkla v diskuzním příspěvku PhDr. Hana Chvátilová ze ZUŠ P. Ebeny v Žamberku (*Posun role hudební nauky v ZUŠ v 21. století*).

Na **současnou a budoucí podobu vzdělávání učitelů hudební výchovy**, tedy na tematiku z pohledu nasměrování konference klíčovou, byl zaměřen čtvrtý blok jednání. O zasazení problematiky do mezinárodního kontextu a výsledcích spolupráce informovali doc. PaedDr. Miloš Kodejška, CSc., z PedF UK Praha (*Visegrádské hudební pedagogické fórum doktorandů a vysokoškolských studentů*) a prof. Mgr. art. Irena Medňanská, Ph.D., z Prešovské univerzity (*Evropská dimenzia hudobnej pedagogiky a spolupráce v školstve na Slovensku po r. 1990*). Příjemné oživení vyvolalo vystoupení prof. Bela Felixe, Ph.D., z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a jeho *Hudobno dramatická dielňa v príprave učitelov hudby na primárnom a nižšom sekundárnom stupni edukácie (ZŠ)*. V sympaticky odlehčeném duchu se odvíjely další dva příspěvky: Mgr. Ondřej Prchal ze ZŠ a ZUŠ Jablonoňová Liberec přítomným zprostředkoval vtipnou prezentaci svůj pohled na přínos dalšího vzdělávání pedagogů formou prázdninových kurzů (*Letní dílna hudební*

⁴ Mrs. Rūta Kanteruka (The Latvian Music Teachers' Association, Riga, Lotyšsko) – „Differentiation in Music – how does it work in real life?“

výchovy) a PhDr. Luboš Hána, Ph.D., z domovské PF UJEP Ústí nad Labem originálně pojatým příspěvkem informoval o přípravě pedagogů na katedře hudební výchovy PF UJEP Ústí nad Labem.

Závěr prvního dne jednání patřil **příkladem dobré a inspirativní praxe**. Šárka Vejvodová ze ZŠ Obráštví prezentovala pozitivní zkušenosti integrace hudební výchovy do výuky čtenářské gramotnosti na ZŠ (*Zpíváme s porozuměním*), Rafaela Drgáčová ze ZUŠ Jeseník, lektorka SHV ČR a jedna z nejkreativnějších a nejinspirativnějších osobností naší současné hudební pedagogiky, zapojením auditoria podala přesvědčivý důkaz o důležité roli tvořivosti (*Kreativní přístup k hudební výchově*). PhDr. Marie Lišková z VOŠP, SOŠP a Gymnázia Praha 6 informovala o výsledcích aktuálních hudebních aktivit studentů v rámci Roku české hudby 2014 a Mgr. Alexandr Šťastný z Gymnázia Ostrov nad Ohří seznámil se svými praktickými pokusy s integrací některých současných trendů do výuky středoškolské hudební výchovy (*Teambuildingové aktivity ve výuce HV na víceletém gymnáziu*). Následovala krátká diskuse, vyvolaná především posledním příspěvkem.

Během dne zpřijemnil účastníkům konference přestávky mezi jednotlivými bloky svými produkcemi žákovské soubory.

Praktickým důkazem, že to s výukou hudební výchovy není úplně špatné, byla vystoupení žákovských souborů Fidorky (Masarykova ZŠ Žalhostice, vedoucí Mgr. Vladimír Fiedler) a Jabluňka (ZŠ a ZUŠ Jablonoňová Liberec, vedoucí Mgr. Lenka Prchalová).

Tečkou za prvním jednáním dnem byl společenský večer v Národním domě, který zpřijemnil Big band Bonit.

Druhý den jednání byl zaměřen prakticky. Program dílen (workshopů) pokrýval široké spektrum problematiky: PaedDr. Alena Tichá, Ph.D., (PedF UK Praha, SHV ČR) se věnovala prevenci a možnosti nápravy profesně unaveného hlasu, Bc. Jakub Kacar (PF UJEP Ústí nad Labem, SHV ČR), představitel nastupující kreativní pedagogické generace, připravil pro přítomné atraktivní a v praxi snadno využitelné náměty pro zapojení boomwhackerů do výuky na různých stupních našeho školství (*Hudba skrytá v plastu*), PhDr. Lucie Rohlíková, Ph.D., s Mgr. Jakubem Šedivým předvedli ukázkou práce s elektronickou interaktivní učebnicí HV pro 6. a 7. ročník ZŠ (*Hudební výchova interaktivně*). Nápad nabitý byl výstup Rafaely Drgáčové (*Echo v hudbě*); Růta Kanteruka, jediná zahraniční lektorka

Praktickým důkazem, že to s výukou hudební výchovy není úplně špatné, byla vystoupení žákovských souborů Fidorky (Masarykova ZŠ Žalhostice, vedoucí Mgr. Vladimír Fiedler) a Jabluňka (ZŠ a ZUŠ Jablonoňová Liberec, vedoucí Mgr. Lenka Prchalová).

druhého dne jednání, poskytla širokou paletu didaktických her (*Hra jako vyučovací metoda na 1. stupni základního vzdělávání*)⁵, velmi inspirativním bylo rovněž vystoupení Mgr. Martina Grobára, který nastínil možnosti využití kombinací volně stažitelných programů⁶ v podmínkách běžné hudební výchovy na 2. stupni ZŠ. Program zakončila PhDr. Jiřina Jiříčková, Ph.D., řadou hravých integrativně pojatých hudebních činností (*Podněty k elementární tvořivosti*).

Jako předešlého dne, i v sobotu osvěžily jednání svými výstupy žákovské soubory, které přijely díky podpoře SHV ČR, ZŠ a ZUŠ Jablonoňová z Veselí nad Moravou a z Liberce.

Zlatým hřebem konference byl závěrečný **slavnostní koncert** v ústeckém divadle. V programu vystoupily žákovské soubory různého žánrového zaměření: taneční orchestr Trmíček (ZŠ Trmice, Mgr. Drahoslav

Straněk), soubor bicích nástrojů ARIES (ZŠ a ZUŠ Jablonoňová Liberec, Mgr. Sergyj Grygorenko), cimbálová muzika se sborem Rózičky (ZUŠ Veselí nad Moravou, Mgr. Kateřina Mičková). Soubory nadchly nasazením a špičkovými výkony a zcela jasně dokumentovaly, že kritiku stavu naší hudební výchovy nelze uplatňovat paušálně. Ve druhé části koncertu vystoupil velký orchestr učitelů hudební výchovy z celé republiky. Základem tohoto tělesa byl orchestr působící každoročně v rámci Letní dílny HV v Liberci, kurzu pořádaného SHV ČR. Po jediné odpolední zkoušce připravili pedagogové pod vedením prof. PaedDr. Jiřího Holubce, Ph.D., zajímavý program, který obsáhl hudbu klasickou, filmovou i populární.

Jak úroveň závěrečného koncertu, tak samotný průběh konference prokázaly, že současný stav naší hudební výchovy, jakkoli oprávněně kritizovaný, může být solidní základem pro její další směřování. Z jednání vyplynulo několik závěrů, které by mohly

být výchozími prioritními body pro práci v nadcházejícím období:

- **jedním ze základních problémů je jednoznačně nedostatečná příprava učitelů**, která neodpovídá požadavkům současné ani budoucí praxe. Toto břímě leží na pedagogických fakultách, které jsou za přípravu pedagogů odpovědné. Důležitou roli zde mj. hraje nedostatečné financování uměleckých studijních oborů obecně;
- jako velmi důležité a v současné době nenahraditelné je **další /do/vzdělávání učitelů** formou seminářů, dílen a kurzů. Na tuto problematiku by mělo být pamatováno v kariérním řádu. Smutným faktem zůstává, že se problém dalšího vzdělávání týká i čerstvých absolventů pedagogických fakult;
- jakkoli jsou vítané, prospěšné a důležité aktivity v oblasti propojování školní hudební výchovy se sférou uměleckou⁷, nebo zapojení soukromých subjektů, nadací a společenských organizací⁸, prioritou zůstává **zkvalitnění a zefektivnění hudební výchovy jako povinného předmětu ve všech devíti ročnících ZŠ**;
- nutnost využívat možnosti neformální a neinstitucionální hudební výchovy ve **volnočasových aktivitách mládeže**, důraz na aktivity ve sféře společensko-sociální, nikoli striktně umělecké;
- důležitou podmínkou zůstává **otevřenost hudební výchovy různým formám a metodám** výuky⁹, vedoucím k požadovaným výsledkům (viz Standardy HV, RVP ZV), vytváření prostoru pro pedagogickou tvořivost a možnosti prezentace pozitivních výsledků, byť pouze dílčích;
- trvalé hledání prostoru v médiích pro **prezentaci a popularizaci výsledků hudební a v širším pojetí estetické výchovy** a jejího přínosu pro jedince i společnost;
- trvalý **akcent na činnostní pojetí** předmětu v celé jeho šíři;
- nutnost integrace a smysluplné **využívání multimédií a moderních technologií** v práci se zvukem ve výuce;
- iniciování vzniku aktuálních a atraktivních **metodických materiálů**, didaktických pomůcek a učebnic;
- vytváření prostoru a příležitostí pro školy a spolky k získávání prostředků

⁷ Např. projekty České filharmonie, Nuberg, Koncerty pro děti a rodiče online realizované v Jihočeském kraji.

⁸ Nadace Harmonie a česká verze projektu El Sistema, Muzicírování nejen pro školáky společnosti Petrof, Zpívejte denně 10 minut se svým dítětem SHV ČR a podobně.

⁹ Klasické i netradiční postupy a metody, Composing in classroom – elementární komponování, Slyšet jinak...

k zajišťování optimálních podmínek pro výuku (hudební nástroje, zařízení, programy, metodické a notové materiály, hudební nosiče atd.);

- na konferencích důrazně akcentovat **spojení teorie s praxí**.

Pro zajímavost jsem porovnal uvedené závěry s rezolucí¹⁰ *I. mezinárodního kongresu o hudební výchově*, který se v roce 1934 uskutečnil v Praze pod heslem *Výchova hudbou k humanismu*, a s myšlenkami mezinárodní hudebně pedagogické konference

¹⁰ GREGOR, V. *Československá společnost pro hudební výchovu (1934–1938) a mezinárodní dosah její činnosti*. Spisy Pedagogické fakulty v Ostravě sv. 29, 1974, s. 99–100.

Kreativita a integrativní pedagogika v evropské hudební výchově, která se konala v Praze v roce 1994, mj. u příležitosti 60. výročí založení SHV¹¹. Společenské podmínky se mění, ale základní požadavky a myšlenky zůstávají. Konference **Hudební výchova pro 3.**

¹¹ HERDEN, J. Myšlenky evropských hudebních pedagogů. *Hudební výchova*, 1994/95, č. 1, s. 2–3. VÁNOVÁ, H. Naši a slovenští pedagogové na konferenci. *Hudební výchova*, 1994/95, č. 1, s. 4–5.

tisíciletí byla nepochybně i důstojným příspěvkem k Roku české hudby 2014.

Závěrem je třeba poděkovat těm, kteří se na přípravě a realizaci konference podíleli: Univerzité J. E. Purkyně v Ústí nad Labem za poskytnutí prostor a finančních prostředků, katedře hudební výchovy PF UJEP a její vedoucí doc. PhDr. Ivaně Ašenbrennerové, Ph.D., vedení ZŠ a ZUŠ Jabloňová Liberec za poskytnutí finančních prostředků, hudebních nástrojů a pomůcek, vydavatelství FRAUS a Radioservisu, vydavatelství Českého rozhlasu, za poskytnutí cen do soutěže, a pochopitelně SHV ČR, která byla spolupořadatelem a iniciátorem myšlenky akci uspořádat.

PAVEL JURKOVIČ

Jsou zprávy, které zasáhnou jako blesk z čistého nebe – ve věku 81 let náhle odešel vynikající hudebník, zpěvák, skladatel, pedagog a především skvělý a dobrý člověk **Pavel Jurkovič**.

Naše hudební výchova přichází o jednu z klíčových osobností, která od 60. let minulého století zásadním způsobem ovlivňovala a utvářela podobu a směřování předmětu. Jeho laskavý přístup k dětem byl příkladem pro několik generací především (ale nikoli pouze) učitelů na různých stupních našeho školství a díky své úžasné a přesvědčivé muzikálnosti přivedl ke staré hudbě a především k lidové písni tisíce dětí. Jako osobní žák Carla Orffa sehrál důležitou roli při zavádění principů jeho Schulwerku do české hudební výchovy. Na plánovanou novou edici České Orffovy školy mu již nebylo dopřáno času.

Společnost pro hudební výchovu České republiky ocenila význam a přínos Pavla Jurkoviče v posledním období dvakrát: v roce 2011 mu udělila Cenu Jaroslava Herdena za dlouhodobé úspěšné a inspirativní působení v oblasti školní hudební výchovy a v roce 2014 Ocenění za přínos české hudební výchově.

Pavel Jurkovič každoročně rád využíval pozvání SHV ČR na Letní školy a dílny hudební výchovy do Liberce. Sám byl důležitou osobností při organizaci hudebně výchovných kurzů na sklonku 60. let, a vědomí, že stejný duch – tvořivý, radostný, muzikální a v pravém smyslu slova životný – panuje i na kurzech současných, mu působilo velkou radost. Ostatně v takovém prostředí se cítil asi vždy nejlépe – zde se mohl vždy přesvědčit, že jeho odkaz

U příležitosti 80. výročí Společnosti pro hudební výchovu převzal Pavel Jurkovič 6. listopadu 2014 na konferenci *Hudební výchova pro třetí tisíciletí z rukou děkana PF UJEP Ústí nad Labem doc. PaedDr. Pavla Doulíka, Ph.D., Ocenění za přínos české hudební výchově*.

Účastníci kurzu hrají Pavlu Jurkovičovi k jeho narozeninám (srpen 2013, LDHV, ZŠ a ZUŠ Jabloňová v Liberci).

je stále živý, aktuální a atraktivní. „Jeho“ učitelé, ale zejména učitelky, mu to dávali najevo mnoha způsoby.

Jeho přítomnost byla vždy velmi vítána a setkání s ním, jednou z nejinspirativnějších osobností naší hudební pedagogiky vůbec, se stala silnými impulzy v pedagogickém i osobním životě mnoha z nás.

Pavla jsem navštěvoval pravidelně, naposledy minulý týden. Seděli jsme společně s jeho skvělou manželkou, povídal si, já o trápení s přijímáním prvňáčků, pro které bohužel nemám na škole místo, on o trampotách s vydáváním nové knihy, o spolupráci s Jirkou Holubcem, na kterou se těšil, a o úmyslu nově vydat Českou Orffovu školu. Plánovali jsme vydání jeho nahrávek pro přátele a známé. Nálada byla skvělá a já měl radost, jak Pavel dobře vypadá a kolik má elánu.

Za celý svůj život jsem nepotkal nikoho, kdo by neměl Pavla rád. Bude mi moc chybět. I když svým způsobem takovýto pozhnaný člověk vlastně nikdy neodejde. A to je pro nás a naše žáky moc a moc dobře.

S Rafaelou Drgáčovou (srpen 2014, LDHV, ZŠ a ZUŠ Jabloňová v Liberci)

OHLÉDNUTÍ ZA ODKAZEM PAVLA JURKOVIČE

V noci 4. února 2015 odešel na věčnost ve věku 81 let český hudební pedagog, zpěvák, instrumentalista, skladatel, publicista, spoluautor učebnic a příruček hudební výchovy Pavel Jurkovič – a nám se zdá, jako by na světě ubylo světla.... Máme potřebu povídat si o něm s těmi, kdo jej měli rádi, a ohlížet se za jeho životem, který se započal v roce 1933 ve Starém Poddvorově na jižní Moravě a pokračoval v Praze, kam odešel jako dvanáctiletý vokalista do Scholy cantorum u Břevnovského kláštera. Oblouk jeho života se symbolicky uzavře tamtéž – jistě

Moudrý člověk respektuje světa běh a svůj úděl přijímá s pokorou. Pavel napsal i svou závěť. Je tak krásná a dojemná, že by neměla být zapomenuta.

Pavel Jurkovič ZÁVĚŤ

*Až mě jednou povevou
a bude to třeba za týden
v dubové truhle
po státní silnici
dovolte taky šoferovi
aby se napil
na moje ztracené zdraví*

*Až mě vynesou z auta
ve Starém Poddvorově
a postaví v jizbě na dvě židle
ať nezapomenou otevřít rakev
Mám to vyjednáno
že můžu na chvíli vystoupit*

*Posadím se na truhlu
svolám děti
a dám jim tu bednu k dispozici
Děti nejsou tak sentimentální
aby si nemohly v rakvi hrát*

*A mezitím co z rakve bude hrad
projdu se po dvoře
otevřu sklep
na každou bečku zaklepu
pak vyjdu zpátky
do zahrádky
a řeknu asi
Tak a je po legraci*

Pavel by si jistě rád zazpíval, třeba tu, co měl obzvláště rád: *Cos' porobil, Pavelenko, Pavle. Cos' nám to porobil, Pavle ...*

Jan Prchal za SHV ČR
4. února 2015

předával doma i v zahraničí pomocí seminářů pro učitele hudební výchovy. Jistě jej těšilo uznání z řad kolegů i od institucí, které v průběhu let oceňovaly jeho práci. Za všechny jmenujme vyznamenání Orffovy nadace v Mnichově „Za zásluhy“ a ocenění České hudební rady; tím posledním bylo v roce 2014 Ocenění za přínos české hudební výchově, které mu udělila Společnost pro hudební výchovu České republiky. Hudební výchova byla celoživotním tématem Pavla Jurkoviče, což je patrné z funkce místopředsedy Společnosti pro hudební výchovu a předsedy České Orffovy společnosti, kterou v roce 1995 založil. Díky tomuto počínu nalezla řada kantorek a kantorů na všech stupních škol

kontakt s vynikajícími zahraničními lektory a nejnovějšími didaktickými trendy postavenými na kreativitu a humanistickém pojetí výchovy. V tomto směru je jeho role v české pedagogice naprosto nezpochybnitelná. Na Pavla Jurkoviče budou vzpomínat i členové desítek rodin, pro které, spolu s Jiřinou Rákosníkovou a Lenkou Pospíšilovou, založil a vedl letní kurz „Rodina zpívá, hraje a tancuje“. Tím se k hudbě, ale také k přátelství v mnoha různých podobách, dostali zase zcela jiní posluchači... Již jen tento stručný výčet ukazuje, do kolika směrů hudební výchovy zasáhla osobnost Pavla Jurkoviče, kultivovala ji a proteplila nefalšovanou vroucností, která pro něj byla typická. To

vše nám bude chybět. Budme ale, při veškerém smutku, vděční za to, že tu na světě byl a do posledních chvil zpíval, hrál, tvořil, miloval a rozdával – bez něj bychom tady byli o hodně věci chudší... Děkujeme v těchto chvílích též jeho ženě Ivě a rodině za léta bezpečného zázemí a snažme se, abychom to světlo, které jsme od něj v podobách písniček, objetí či moudrých slov za ta léta dostali, rozdávali dál dětem i dospělým – jedině tak ho nebude ubývat a odkaz Pavla Jurkoviče se nepropadne do tmy...

Za Českou Orffovu společnost
Rafaela Drgáčová

RELAXAČNÉ HUDEBNÉ AKTIVITY V PRIMÁRNEJ EDUKÁCIÍ

Eva Králová, Martina Procházková

Anotácia: Vhodne aplikované relaxačné hudobné aktivity v edukačnom procese prispievajú na prvom stupni základnej školy k rýchlej regenerácii žiaka po dlhých hodinách sústredenia sa na prijímanie vedomostí a k podpore duševnej pohody, zdravia. V príspevku sa zaoberáme hudobnou výchovou v primárnej edukácii a významom relaxačných hudobných činností v nej. Príspevok uzatvárame dvomi ukázkami tejto aplikácie.

Kľúčové slová: hudobné činnosti, hudobný vývin, relaxácia, mladší školský vek.

Obdobie mladšieho školského veku a hudobný vývin dieťaťa

Pre **obdobie mladšieho školského veku** (6 až 11 rokov) je príznačný prudký rozvoj intelektu a formovanie osobnosti. Zároveň znamená koniec bezstarostného, celodenného hrania a začiatok usmerňovanej činnosti, školskej výchovy. Nástup do základnej školy (ďalej ZŠ) predstavuje pre dieťa veľkú zmenu. Dôležité je preň nasledujúce:

- zmobilizovanie síl a prispôsobenie sa novému prostrediu a podmienkam;
- osvojenie si noriem a pravidiel správania;
- prijatie autority učiteľa;
- sústredenie sa na výučbu a integrácia medzi nových spolužiakov;
- zvládnutie odlúčenia od rodiny.

Na začiatku obdobia školskej dochádzky dieťa až nekriticky rešpektuje autoritu rodičov a učiteľov, snaží sa prispôbiť ich očakávaniam. Od 10. rokov pristupuje k názorom iných kritickejšie, pričom spolužiakov uprednostňuje pred dospelými autoritami, lebo sa u neho vyvíja silná potreba patriť do skupiny vrstovníkov. Pretrváva u neho uprednostňovanie tých detí, ktoré sa mu podobajú alebo sa od neho výrazne nelíšia.

V tomto období sa začína **zámerná hudobná výchova** v základnej škole a v základnej umeleckej škole, kde dieťa rozvíja svoj talent, základné hudobné schopnosti a zručnosti. Prípravná hudobná výchova, tzv. „prípravka“, sa začína v období od 5–6 rokov, je určená deťom predškolského veku. Pod vedením hudobných pedagógov sa učí hrať na hudobných nástrojoch, spievať, tancovať a súčasne sa zoznamuje so základnými vedomosťami z oblasti hudobnej náuky, dejín a teórie hudby, pričom 9 až 11-ročné deti už zvládnu aj technicky náročnejšie skladby a začínajú koncertovať (Křbaťa, P. 2008). Pri ich motivácii je dôležitá osobnosť hudobného pedagóga, jeho ľudský prístup, tvorivá individualita a najmä nadšenie pre prácu s deťmi.

Hudobná výchova v primárnej edukácii

Na 1. stupni ZŠ sa deti vzdelávajú zväčša pri jednom učiteľovi, až po prechod na 2. stupeň nižšieho sekundárneho vzdelávania, kde ich každý predmet vyučuje iný učiteľ. Triedny učiteľ na 1. stupni ZŠ je zodpovedný za priebeh edukačného procesu, ale dbá aj na blaho a prosperitu žiakov, lebo iných učiteľov majú zvyčajne určených len na výučbu cudzieho jazyka (od 3. ročníka

ZŠ) a náboženskej (etickej) výchovy. To je zároveň pre triedneho učiteľa príležitosť nadviazať so žiakmi blízky vzťah a používať určité techniky alebo intervencie, zamerané napr. na zlepšenie klímy, alebo študijných výsledkov žiakov.

Hudobná intervencia predstavuje jednu z možností, ako deťom dopriať viac radosti v škole realizovaním hudobných aktivít. Gajdošíková Zeleiová, J. (2012) rozumie pod hudobnou intervenciou zárok smerom k prevencii alebo zlepšeniu či stabilizácii zdravia, pričom je dôležité zohľadniť slobodu dieťaťa, jeho rozhodnutia a podporiť rast jeho bio-psycho-spirito-sociálnej integrity. Ak je správne vedená, prispieva k jeho sebarealizácii, sebaaktualizácii vlastných zdrojov, čím sa snaží posilniť jeho momentálny stav.

Školská reforma v r. 2008 pomerne záporne ovplyvnila hudobnú edukáciu v základných školách. Priniesla redukciu na 1 vyučovaciu hodinu týždenne v trvaní 45 minút. V niektorých školách sa dokonca stáva, že predmet nie je vyučovaný kvalifikovaným učiteľom hudobnej výchovy. Z týchto dôvodov sa domnievame, že aplikácia hudobných intervencií je dôležitou súčasťou edukačného procesu v primárnej edukácii.

Relaxačné hudobné aktivity v edukačnom procese

Po dlhých vyučovacích hodinách zameraných prevažne na koncentráciu, sú žiaci zvyčajne neschopní efektívne sa sústrediť na prijímanie ďalších vedomostí. Dlhé sedenie a učenie sa prináša deťom na 1. stupni základnej školy potrebu vybehať a vyskakať sa, dynamicky sa vyjadriť. Hudobné aktivity sú jedným z prostriedkov, ktorý môže byť úspešne využitý na zvládanie stresu z celodenného sústredenia sa na učenie.

Saarmanová, E. (2006) tvrdí, že pomalšia hudba prispieva k pokojnému, meditatívne nemu stavu, čo vyvoláva nielen zmenu v aktivitách mozgových impulzov, ale aj zmeny v ostatných telesných funkciách. Najmä tie funkcie, ktoré sú riadené neúmyselne, ako dýchanie a srdcová frekvencia, môžu byť aktivované hudbou, napr. pomalšie dýchanie, spomalenie srdcovej frekvencie a aktivizácia relaxačnej odpovede. V tomto zmysle môžu byť hudba a hudobné aktivity prostriedkom pri prevencii škodlivých účinkov chronického stresu a v konečnom dôsledku môžu podporovať u detí nielen relaxáciu, ale aj duševnú pohodu a zdravie.

Nasledujúce príklady jednoduchých hudobných relaxačných aktivít môžu prispieť k vytvoreniu priateľskej atmosféry v triede. Niekedy je dobré k aktivitám vybrať hudbu, o ktorej pedagóg vie, že sa páči deťom; nemusí im byť nevyhnutne známa.

Skutočnosť, že v období prechodu do ZŠ zažívajú deti, v porovnaní s materskou školou, prevažne kognitívne zamerané činnosti s redukciami hier, pohybu a kreativity, sa odráža v obmedzení ich spontánnej hudobnej činnosti a zvýšenej únavy. Túto diskrepanciu je možné zmierniť uplatňovaním veku primeraných vyučovacích metód na ZŠ, aplikovaním hudobných aktivít, ako prostriedku na relaxáciu, alebo naopak stimuláciu žiakov, čím môže učiteľ hudobnej výchovy prispieť nielen k rozvíjaniu osobnosti, ale aj rozvíjaniu hudobnosti detí mladšieho školského veku. Dôležité je, aby triedny učiteľ alebo učiteľka, ktorí sa rozhodnú pre takúto hudobnú intervenciu, mali ukončené aspoň základné umelecké vzdelávanie, príp. vysokoškolské vzdelanie v študijnom odbore hudobná výchova.

Hudobné aktivity je možné použiť ako prostriedok relaxácie a stimulácie žiakov alebo ako jednu z metód napr. pri osvojení si sociálnych zručností spolupráce, vytrvalosti, trpezlivosti, či zodpovednosti. Kontakt s hudbou učí dieťa, okrem iného, aj inak sa pozeráť na svet, čím sa

u neho podnecuje a rozvíja vlastný zmysel pre krásu.

Praktické námety na relaxačné hudobné aktivity na 1. stupni základnej školy

SLIMÁK

Vek: 5–8 rokov

Cieľ: uvoľniť telo, najmä chrbticu; prehĺbiť dýchanie, posilniť koncentráciu, stíšiť sa

Čas potrebný na realizáciu: 8–10 min.

Pomôcky: CD prehrávač, hudobná ukážka: Enya Greatest hits – Track 18 *Watermark*

Organizácia: sed v polkruhu (kruhu) na koberci, v sede na stoličkách

- Aktivitu možno motivovať pozorovaním živých slimákov, využitím krátkeho videa znázorňujúceho život slimáka v prírode, učiteľka môže tiež maľovať či „tieňohrou“ znázorniť jeho pohyb. Pozornosť detí je vhodné sústrediť na to, aby si uvedomili, aký je pohyb slimáka pokojný a pomalý, ako sa dorozumieva, kedy sa zvykne skryť do ulity atď. Všetky nové poznatky získané pozorovaním možno neskôr využiť aj v integrácii s prírodovedným vzdelávaním na 1. stupni.
- „*Slimačie tempo*“ môže byť vhodnou motiváciou, aby nasledujúcu aktivitu (popis aktivity tabuľka 1) deti realizovali čo najpomalšie. Relaxáciu odporúčame upevniť využitím hudby.

Motivačné rozprávanie	Popis aktivity
<i>Slimák je ukrytý v domčeku.</i>	Zo sedu na päťach, ruky vedľa kolien, sa pomaly predkloníme, čelo smeruje na podložku, chrbát je okrúhly, ruky uvoľníme pozdĺž tela, dlane smerujú nahor, dýchame do brucha.
<i>Zvedavost' ho premôže, rozhodne sa „vystrčiť rožky“.</i>	Ruky presunieme dopredu, dvihneme hlavu, zo sedu na päťach prechádzame s nádychom do ľahu na bruchu v podpore, ruky sú v laktoch mierne pokrčené, sme prehnutí v drieku.
<i>Slimák je von z domčka, pátra tikadlami.</i>	Výdrž v ľahu na bruchu v podpore, ruky v laktoch vystrieme, sme prehnutí v drieku, brada smeruje nahor. Môžeme pridať pohyby hlavou do strán.
<i>Rozhodol sa, že si oddýchne.</i>	S výdychom uvoľnenie trupu do ľahu na bruchu, čelo smeruje na podložku, ruky osťanú ohnuté v laktoch vedľa tela.
<i>A vtiahol sa späť do svojho domčka.</i>	Cez vzpor klačmo, návrat do východiskovej pozície. Chvíľu oddychujeme, dýchame do brucha.

Tabuľka 1: Motivačné rozprávanie Slimák

Obrázky: *Pozdrav slunci*. 2010–2014. [cit. 2014-9-11]. Dostupné na: <http://www.ordinacestehlikova.cz/pozdrav-slunci/>

Variácia:

Aktívny sed na časti sedacej plochy stoličky, nohy mierne od seba. Z dlaní si vyformujeme mištičky, ruky si priložíme na oči, aby sme nič nevideli a chvíľu vydržíme. Podobne si priložíme ruky na uši, aby sme nič nepočuli a chvíľu vydržíme. Ruky spojíme za hlavou, lakty smerujú k sebe, ohneme hlavu, ramená, chrbát a čo najnižšie sa predkloníme. Chvíľu vydržíme, dýchame do brucha. Postupne sa vraciame späť do sedu, ruky ostávajú spojené za hlavou, pomaly narovnáваме chrbát, šiju, hlavu a nakoniec pomaly uvoľníme ruky (porovnaj Guillaud, M. 2011). Motiváciou k cvičeniu je ukrytie sa slimáka v domčeku, pohyby sú pokojné a pomalé. Môžeme využiť aj inú relaxačnú hudbu podľa preferencií a vekovej kategórie žiakov.

MOTÝĽ

Vek: 5–8 rokov

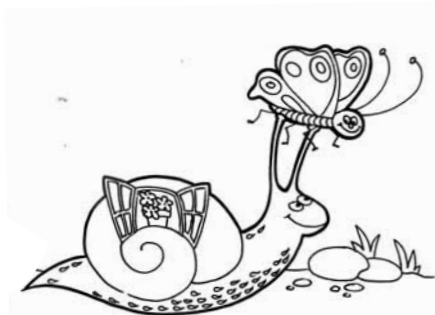
Cieľ: uvoľniť telo, posilniť koncentráciu, prehĺbiť dýchanie, trénovať pružnosť dychového svalstva. Popis aktivity tabuľka 2
Čas potrebný na realizáciu: 5 min.

Pomôcky: CD prehrávač, vhodná hudba: Brian Crain: *Butterfly Waltz*, Brian Crain: *Water*, šatky

Organizácia: sed v polkruhu na stoličkách (možno využiť aj fit lopty)

Záver

Vhodný výber relaxačných aktivít podporuje duševnú pohodu, zdravie a prispieva k celkovému zlepšeniu sociálnej klímy v triede na prvom stupni základnej školy. Je ich možné využiť aj ako prostriedok rýchlej regenerácie žiakov, najmä v kognitívne zameraných vyučovacích predmetoch ako napr. matematika a slovenský jazyk, ktoré v krátkom čase nasledujú po sebe. Relaxačné hudobné aktivity je možné aplikovať v ktorejkoľvek etape vyučovacej hodiny.

Motivačné rozprávanie	Popis aktivity
<i>Bolo ráno. Prvé slnečné lúče poštekliili hlávky kvetov na lúke. Jedna z margarétok ukryvala do kľbka schúleného spiacieho motýľa.</i>	Aktívny sed na časti sedacej plochy stoličky, nohy mierne od seba. Ruky spojíme za hlavou, lakty smerujú k sebe, ohneme hlavu, ramená, chrbát a čo najnižšie sa predkloníme.
<i>Ešte rozospatý motýľ sa posadil na kvete a hlasno zazíval.</i>	Z predklonu sa vrátíme do sedu, v sede uvoľníme ruky na stehná, 2–3 krát zíveme (možno aj ozvučiť).
<i>Potom sa rozhodol, že sa rozhladne a úsmevom pozdraví kvety na lúke.</i>	Sme zvedaví, natahujeme krk (ale nedvíhame bradu), pozeráme do dialky, ako by sme chceli rásť. Úklony hlavou do strán s cieľom natiahnuť šikmé krčné svaly.
<i>Len čo tak urobil, začal si vystierať svoje krásne krídla.</i>	Zodvihne ramená, ruky sú voľne vedľa tela, vydržíme niekoľko sekúnd a vlastnou váhou ich necháme padnúť nadol. Niekoľkokrát zagulatíme a narovnáme chrbát.
<i>A ukázal sa v celej svojej kráse.</i>	Postavíme sa. Navodenie vzpriameného držania tela umocníme pohybom rúk z pripaženia cez predpaženie do upaženia (dlane smerujú nahor) a necháme ich voľne klesnúť k telu.
<i>Neodolal, nadýchol sa omamnej lúčnej vône a znovu zamával krídlami.</i>	Privoníme ku kvetom, chvíľku počkáme (zadržanie dychu) a vydýcheme. Na „zviditeľnenie“ dychu zapojíme rovnaký pohyb rúk: z pripaženia cez predpaženie do upaženia = nádechová fáza, chvíľu zotrváme v upažení = zadržanie dychu, pomalé klesanie rúk do pripaženia = výdech, možno ho aj ozvučiť (šššššš, bzzzz). Deti môžu túto aktivitu ešte raz realizovať aj individuálne, učiteľ má vďaka pohybu rúk a zvuku presnú predstavu o dĺžke ich výdychu.
<i>Zbadal však, že na krídlach mu ostali zrnká pelu a tak ich ešte odľúkol.</i>	Cvičenie pružnosti dychového svalstva. Ruky mierne ohneme vo výške ramien, ako by sme niekoho chceli objat, prsty môžeme spojiť. Smerom od ľavého pleca k pravému odľúkujeme z rúk zrnká pelu.
<i>Potom mu už nič nebránilo, aby vzlietol v ústrety slnku.</i>	Voľný pohyb po triede (možno využiť šatky).

Tabuľka 2: Motivačné rozprávanie Motýľ

Zoznam literatúry

GAJDOŠÍKOVÁ ZELEDIOVÁ, J. *Psychodynamické aspekty muzikoterapie: hudobno-pedagogické a hudobnoterapeutické súvislosti*. Trnava: Trnavská univerzita, 2012. ISBN 978-80-8082-492-1.

GUILLAUD, M. *Relaxace v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011. 94 s. ISBN 978-80-262-0045-1.

KRBAŤA, P. *Psychológia hudby nielen pre hudobníkov. Od hľadania vzťahu k hudbe k umeleckému majstrovstvu*. Varín: Elektro AB, 2008. ISBN 978-80-969808-6-4.

SAARMAN, E. 2006. Symposium looks at therapeutic benefits of musical rhythm. In *Stanford University News Service*. California. [Online]. Retrieved on April 02, 2013. Accessed on: <http://stress.about.com/gi/o.htm?zi=1/XJ&zTi=1&sdn=stress&cdn=health&tm=82&f=10&tt=2&bt=9&bts=9&zu=http%3A//www.stanford.edu/dept/news/pr/2006/pr-brainwave-053106.html>

Dokumenty online

Pozdrav slunci. Tabuľka 2 [on-line]. 2010-2014. [cit. 2014-9-11]. Dostupné na: <http://www.ordinacestehlikova.cz/pozdrav-slunci/>

Hudobné pramene a CD

ENYA: *Enya Greatest hits*. Track č. 18 Watermark [online]. 13.11.2013

[cit. 2014-9-11]. Dostupné na: <http://www.youtube.com/watch?v=2ABlQXmbcp8>

BRIAN CRAIN: *Butterfly Waltz*. [on-line]. 31.3.2009. [cit. 2014-9-11]. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=xqCdKODX5FQ&list=RDxqCdKODX5FQ#t=147>

BRIAN CRAIN: *Water*. [on-line]. 7.5.2010. [cit. 2014-9-11]. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=T1rirMz9Ues>

Zimní ukolébavka

hudba: Ctirad Kohoutek

text: Jan Čarek

Prostě, starostlivě ♩ = 60 **poco rit...** **a tempo** **mf**

Pře-de, pře-de ko-fá-tko,
Sně-ho-bí-lá pe-řin-ka,

poco rit...

ha-jej, mé dě-fá-tko, pře-de, pře-de ko-či-čka, za-vři už o-či-čka.
ha-jej, má ma-lin-ká, ptá-čko-vé chu-din-ky ne-ma-ji pe-řin-ky.

a tempo **poco mf**

Spí tam ven-ku na vět-vích, no-ži-čky jim stu-dí sníh, spí tam ven-ku

poco rit... **mp**

na vět-vích, no-ži-čky jim stu-dí sníh.

p

♩ = 1'30''

Sněhuláček

hudba: Ctirad Kohoutek
text: Hynek Kohoutek

Láskyplně (♩ = 56) **poco rit.** **a tempo**
mf

1. Sně - hu - lá - ček ma - lý
2. Proč se bo - jíš ja - ra,

pod o - kýn - kem sto - jí, stě - žu - je si dě - tem, že se ja - ra bo - jí,
bí - lý sně - hu - lá - čku, proč ne - máš rád slun - ce a zpěv na - šich ptá - čků,

poco rit...... 1. 2.
stě - žu - je si dě - tem, že se ja - ra bo - jí.
proč ne - máš rád slun - ce a zpěv na - šich ptá - čků?

a tempo **poco rit.** **a tempo**
mf

3. Ne - boj ty se, ne - boj,

ped. ad libitum

Obrazová příloha k cyklu J. Bláhy Hudba a obraz, HV č. 1 RANÉ BAROKO III. PETRUS PAULUS RUBENS A JAN P. SWEELINCK

Obr. 2 Petrus Paulus Rubens, Lov lva, 1616, olej na dřevě, 249 x 377 cm, Alte Pinakothek, Mnichov

Obr. 1 Petrus Paulus Rubens, Únos dcer Leukippových, kolem 1618, olej na plátně, 224 x 211 cm, Alte Pinakothek, Mnichov

VARIATION 1

© Copyright 2014 Dorsey Brothers Music Limited. All Rights Reserved. International Copyright Secured.

Obr. 3
Jan P. Sweelinck,
Variace na píseň
Mein junges Leben
hat ein End, variace 1

Obrazová příloha k cyklu J. Bláhy Hudba a obraz, HV č. 2
RANÉ BAROKO IV. JOHANN LISS A HEINRICH SCHÜTZ

Obr. 4 Johann Liss, Inspirace sv. Jeronýma, asi 1627, olej na plátně, 225 x 175 cm, San Nicola da Tolentino, Benátky

Obr. 5 Johann Liss, Judita s hlavou Holofernovou, 1624–25, olej na plátně, 129 x 104 cm, Szépművészeti Múzeum, Budapešť

Obr. 6 Heinrich Schütz, Musicalische Exequien, závěr 3.části

Obr. 7 Francesco Borromini, San Carlo alle Quattro Fontane, 1664–67, Řím

Obr. 8 Francesco Borromini, San Ivo, kupole, 1642–44, 1646–65

Obr. 9 Frescobaldi, Ricerca cromatica post il Credo – Fiori musicali

Obr. 10 Karel Škréta, Sv. Karel Boromejský navštěvuje nemocné morem, 1647, olej na plátně, 210 x 247 cm, Národní galerie, Praha

Obr. 12 Adam Michna z Otradovic, Svatováclavská mše, Kyrie – úryvek

Obr. 11 Karel Škréta, Obrácení sv. Pavla, asi 1659, olej na plátně, 159 x 86,5 cm, Arcidiecézní muzeum, Olomouc

my se po-sta - rá - me, do krá-lov-ství zi - my přes lé-to tě dá - me,

poco a poco rit.....

do krá-lov - ství zi - my přes lé - to tě dá - me.

| = 1'55" |

Žabí svatba

hudba: Ctirad Kohoutek
text: Jaroslav Hloch

Vesele ♩ = 112

1. By - la sva - ta
Při - šli ho - sté

pedal ad libitum

na hrá - zi, vdá, vdá, vdá - va - la se žá - ba,
z da - le - ka, strej, strej, strej - ček, dě - dek, bá - ba,

CTIRAD KOHOUTEK A JEHO TVORBA PRO DĚTSKÉ SBORY

Stanislav Pecháček

Anotace: Ctirad Kohoutek (1929–2011) patří mezi nejplodnější české skladatele druhé poloviny 20. století v oblasti tvorby pro dětské pěvecké sbory. Jeho originálním přínosem je použití moderních skladebných technik i v této oblasti hudební tvorby (seriální technika, dodekafonie, aleatorika, polyrytmika, polymetrika, volná práce s textem, snaha o novou zvukovost apod.). Z hlediska interpretační náročnosti pokrývají jeho sbory široké spektrum – od dětských říkanek až po skladby vrcholné obtížnosti. V naprosté většině byly vydány tiskem, jsou tedy dobře dostupné a mohou zajímavým způsobem obohatit repertoár dětských pěveckých sborů různě interpretační úrovně.

Klíčová slova: Ctirad Kohoutek, sborová tvorba, dětský pěvecký sbor.

vdá, vdá, vdá - va - la se žá - ba. Přiš-li jíst,
strej, strej, strej-ček, dě - dek, bá - ba.

přiš-li pít k nám, k nám, k nám, přiš-li jíst, přiš-li pít k nám, k nám,

k nám.

mf | = 2'15''

2. Dědek volá: Tentononc! (: To je :) velká sláva!
Kdopak by dnes nevěděl, (: že se :) žabka vdává!
Co jim dám? Celý krám, krám, krám, krám.
3. Dobrá, dědo, celý krám, (: ať si :) ho jen hledí,
ale kampak půjdou jíst, (: až jej :) celý snědí?
Přijdou jíst, přijdou pít k nám, k nám, k nám.

Opis hudebniny je uložen v Knihovně NIPPOS pod signaturou K 48.

Ctirad Kohoutek (1929–2011) se narodil v Zábřehu na Moravě. Když mu bylo pět let, přestěhovala se rodina do Ostravy; zde začal chodit do obecné školy a v roce 1940 vstoupil na reálné gymnázium. Středoškolské studium dokončil v Kroměříži, kde jeho otec získal místo na učitelském ústavu. V letech 1949–1953 studoval skladbu na JAMU v Brně u Jaroslava Kvapila. Hned po absolvování akademie zůstal na škole jako pedagog, na katedře kompozice pak působil následujících 27 let. Kohoutkova tvůrčí osobnost se od počátku uplatňovala jak v umělecké, tak hudebně teoretické oblasti – své práce věnoval především moderním kompozičním metodám ve světě i popisu své vlastní metody, kterou nazval projekcí.¹ Jako hudební vědec a vysokoškolský pedagog postupoval po obvyklé graduační linii: doktorát filozofie v oboru teorie a dějiny hudby, kandidatura věd, docent skladby a teorie skladby. Řadu let byl vedoucím katedry skladby, hudební teorie a dirigování na JAMU. Jeho vysokoškolská kariéra v Brně pak vyvrcholila v letech 1976–1980 funkcí prorektora pro uměleckou a vědeckovýzkumnou činnost a zahraniční styky. K zásadnímu životnímu i pracovnímu přelomu v jeho životě došlo roku 1980, kdy byl jmenován ředitelem České filharmonie a v důsledku toho přesídlil do Prahy. V tomtéž roce úspěšně podstoupil na pražské AMU jmenovací řízení a stal se profesorem skladby. Ředitelské místo v ČF opustil ze zdravotních důvodů v roce 1987. Na počátku 90. let se vrátil do Brna, kde se věnoval především kompoziční práci. Neuzavřel se však organizačním aktivitám v odborných institucích, především v obnoveném Klubu moravských skladatelů.

Z hlediska interpretační náročnosti pokrývá Kohoutkova početně bohatá tvorba pro dětské sbory široké spektrum – od dětských říkanek až po skladby vrcholné obtížnosti. Pro většinu skladeb je charakteristické uplatňování moderních kompozičních metod 20. stol., které se autor snaží přiblížit dětským interpretům. Jen některé jeho sborové cykly můžeme zařadit mezi tradiční tvorbu, vycházející z postromantického základu. Kohoutkova dětské sbory zahajuje cyklus jednohlasých písní s doprovodem klavíru **Z dětského světa** na verše českých básníků (1954, rev. 1990; 1. *Sluníčko* – J. V. Sládek, 2. *Škola* – anonym, 3. *Žabí svatba* – J. Hloch, 4. *Čáp* – J. Kožíšek, 5. *Sněhulák* – H. Kocourek, 6. *Panenka Alenka* – O. Bárta, 7. *Zimní ukolébavka* – J. Čarek). Písně jsou svým obsahem i jednoduchým hudebním ztvárněním, z něhož je třeba vyzdvihnout především neotřelý způsob vedení melodie, vhodný pro děti předškolního nebo mladšího školního věku. Přestože písně vznikly před více než šedesáti lety, dodnes nezastaraly a mohou oslovit i dnešní dětské zpěváky.

Kohoutkova sborová tvorba 60. let je zastoupena pěti opusy, které svou náročností i použitou skladebnou technikou vykazují velmi různorodý charakter. Cyklus **Od jara do zimy** z roku 1962 obsahuje tři sbory a capella (1. *Jahody* – M. Veselý, 2. *Hříbek* – F. Hrubín, 3. *Sněhulák* – A. Průcha). Skladatel zde ve své sborové tvorbě poprvé komponoval v duchu avantgardních směrů evropské artifiční hudby 20. století. Hudba se pohybuje v prostoru uvolněné tonality, s četnými modulacemi a tóninovými skoky, je plná chromatiky, a proto intonačně velmi náročná. Objevují se zde i prvky dodekafonie a seriální techniky. Typická je dále metrická proměnlivost, projevující se v častém střídání taktů. Poprvé se setkáme také s volnějším přístupem k textové předloze, která spočívá především v tom, že v různých hlasech současně zaznívají různé texty. Jde o skladby vrcholné obtížnosti, jimž mohou se ctí dostat pouze sbory špičkové kvality.

Další možnosti avantgardních technik si skladatel vyzkoušel v cyklu dětských sborů s doprovodem klavíru **Hudební oříšky** na slova F. Branislava (1965; 1. *Prší*, 2. *Modré zvonky*, 3. *Havrani*). Jedná se na prvním místě o aleatoriku, která počítá s tvůrčím dotvářením partitury samotnými interprety. Jsou to skladby avantgardní, s převahou chromatické melodiky a disonantních akordů, jež se někdy blíží klastrům. Disonantní charakter hudby je výrazně podpořen harmonicky bohatými možnostmi doprovodného klavíru. Inspirace technikami tzv. Nové hudby pokračuje i v následujícím cyklu trojhlasých dětských sborů a capella **Podvečerní koncert u chaty** na slova F. Branislava (1969; 1. *Komáří duo*, 2. *Ptačí duo*, 3. *Ptačí trio*, 4. *Hrdlička a žabí sbor*). Branislavovy texty se vztahují k atmosféře podvečerní letní přírody, obohacené zvuky ptáků, komárů, žab apod.

Série kompozic 60. let pro dětské sbory vrcholí baladou **Skalické zvony** na lidové texty s doprovodem varhan, 3 gongů a tympánů z roku 1970. Skladatel zde naplno, a navíc originálním způsobem zpracoval podněty, jež získal poznáním moderních skladatelských technik zejména při krátkodobých zahraničních pobytech. Na Summer School of Music v anglickém Dartingtonu se roku 1963 setkal s W. Lutoslawskim, na skladatelských kurzech v německém Darmstadtu (1965) poznal osobně P. Bouleze a G. Ligetiho, mnoho podnětů si také přivezl z několika návštěv festivalu Varšavský podzim, který ve své době představoval jedinou významnou hudební přehlídku ve východní Evropě, jež byla zaměřena na prezentaci soudobé hudby.

Použitím avantgardních technik západoevropské hudby, navíc v tvorbě pro děti, se Kohoutek zařadil k několika výjimkám mezi našimi skladateli. Sám se k tomuto problému vyjádřil: „Soudím, že při kompozici dětského sboru je potřeba počítat s několika důležitými základními fakty. Mimořádnou důležitost hraje např. uvědomění si, že nelze přepínat trpělivost

Uvědomění si, že nelze přepínat trpělivost

Uvědomění si, že nelze přepínat trpělivost

Uvědomění si, že nelze přepínat trpělivost

Uvědomění si, že nelze přepínat trpělivost

a snahu dětí při nácviu. Úsilí věnované nácviu sboru, každá nová obtíž by měla být okamžitě vyvážena už přímo v hudebním díle pro děti přitažlivým výsledkem, pokud možno rychle dosažitelným. Aby totiž nikdy nemuselo docházet ke stavu: úmorná, zdoluhavá dřina – nechť děti a nervozita sbormistra – vynaloženému úsilí neodpovídající výsledek. V takovém případě, zvláště pokud jde o intonační, rozsahové, dynamické, dechové, paměťové přepínání, se může snadno natropit více zla než dobra vzhledem ke vztahu dětí k soudobé hudbě (...) Na druhé straně však víme, že děti se dají mnohem spíše nadchnout pro určitou věc. Rády zvládají i velmi obtížné, dobře objasněné a zdůvodněné úkoly, zvláště jsou inspirovány nadšením a pedagogickou zkušeností sbormistra (...) Nazíráno z tohoto hlediska děti dokonce mnohem lehčeji, bez zábran a vžitých konvencí chápou a jsou ochotny realizovat i ty nejmělejší experimenty, zvláště když v nich najdou zajímavou rytmičnost, vtipnost, hravost, optimismus, atraktivnost, novost, nebo zase vážný pocit toho, že jsou jim svěřovány nemenší úkoly než dospělým lidem. Velmi důležitou roli hraje ve sboru také pečlivý výběr slovního podkladu (...) A jdeli – jak je tomu ještě stále ve většině případů – o zhudebnění básně, pak jednou ze záruk úspěšného přístupu ke studiu takového díla bude, když báseň nebude mít násilně moralistický obsah a když z ní nebude čišet, snížení se k dětem (...) Můžeme konečně dojít k závěru, že také v tvorbě pro děti není důvodu, proč neuplatnit v příslušné modifikaci obecně řečeno všechny možnosti soudobých skladebních technik. Proč nepoužít metody modální, pracující s jiným stupnicovým podkladem než durovým a mollovým, či metody serijní (včetně dodekafonické – dvanáctitónové), založené na důsledné organizaci tónových výšek, uspořádaných v řady, série? Proč se uzavírat i prvkům metody seriální s možnostmi serijní, řadové organizace více hudebních parametrů, složek?²

² KOHOUTEK, C. *Soudobé skladatelské techniky v dětských sborech*. Brno : KKOS, 1966, s. 4–6.

V početně bohaté Kohoutkové sborové tvorbě 70. let nadále dominují dětské sbory. I v zásadě odlišné společensko-politické atmosféře, jakou představovalo období postupně se upevňující normalizace, která s sebou přinesla oproti myšlenkovému uvolnění v 60. letech opětovné zavedení přísné kontroly ideové „čistoty“ uměleckých děl a požadavek konformity se stávajícím společenským řádem ve všech oblastech umění, dokázal Kohoutek v řadě svých děl navázat na avantgardní výboje předcházejícího desetiletí. Dalším dokladem jeho mistrovského zvládnutí klasických polyfonních technik v kombinaci s moderními kompozičními postupy je cyklus **Polyfonní etudy** pro dětský dvojhlasý sbor a rytmický nástrojový doprovod (temple-block, gong, triangl, tamburo piccolo a činel) ad libitum (1970; 1. *Ozvěny*, 2. *Nekonečný kánon*, 3. *Fanfára*, 4. *Smutná píseň*, 5. *Slavnostní ostinato*). Skladatel se v tomto případě obešel bez textu, všech pět sborů se zpívá, případně recituje na jednotlivé slabiky.

V cestě vytyčené předešlymi sborovými opusy pokračoval skladatel cyklem **Na rozhledně**, v podtitulu označeném jako Vokální tanečky pro dvojhlasý dětský sbor a nástroje (1973; 1. *Ovečky a trpaslíci*, 2. *Sluneční švihadlo* – obě J. Hořec, 3. *Kotátko a pejsci*, 4. *Lesní muzika* – obě F. Branislav). Vedení vokálních hlasů je v těchto písních převážně jednoduché, tonálně více či méně zakotvené. Z hlediska významu a originality jednotlivých výrazových prostředků je třeba na prvním místě jmenovat práci s rytmem a metrem. (Užití a střídání neobvyklých taktů 5/8, 7/8, 8/8 a 9/8, birytmika, polymetrika.)

Dětem mladšího školního věku je určen cyklus **Petríčkovy písničky** na slova F. Branislava pro dvojhlasý sbor a klavír (1975. 1. *Koš z Krkonoš*, 2. *Starostlivá vrána*, 3. *Vrabci – žalobníci*, 4. *Na slunko*, 5. *Mouka na louce*). Dětská říkadla zhudebnil Kohoutek adekvátními melodiemi říkadlového typu, které jsou samy o sobě zpěvné, intonačně nenáročné. Zpestření vnáší do této výsostně tonální hudby další výrazové prostředky. Je to proměnlivá metrika (např. v č. 4 se střídají 7/8, 9/8, 2/4, 6/8, 5/8 takty) a dále jednoduché polyfonní postupy – dvojhlasý kánon, ostinato, zrcadlové vedení hlasů. Harmonicky moderní ráz dodává písním klavírní doprovod, jenž je nejen funkčně mnohem bohatší, ale především vnáší do harmonické faktury mnoho disonancí, často ostrých, blízkých

se až klastrům. Cyklus je dostupný i školním sborům střední vyspělosti.

Kohoutkovou tvorbu 70. let pro dětské sbory uzavírají tři cykly, které spojuje jejich určení dětem mladšího školního věku, s čímž souvisí nejen tematika jejich textů, ale i nižší obtížnost. Prvním z nich je cyklus **Radovánky** s podtitulem Rozmarné písničky pro dvojhlasý dětský sbor a capella na slova F. Uhra, V. Coufala a lidové poezie (1976; 1. *Konopárům babárum*, 2. *Čimčarovo jelito*, 3. *Am, bum, tatrum*, 4. *Kvačice*). Jedná se o dětské žertovné veršované nonsensového typu, které nesdělují žádný obsah, ale spočívají na hře se slovy. Melodie jsou převážně říkadlového rázu, hudba je vesměs přísně tonální, ozvláštňení do ní vnáší některé prostředky pro Kohoutka již typické; v tomto případě se jedná o proměnlivé takty a polyfonní techniky, především kánon.

Podobný ráz mají i tři dětské sbory na slova J. Balíka **Je nám hezky** (1980; 1. *Jarní písnička*, 2. *Když se řekne*, 3. *Zpíváme si*). Kohoutkův výraz se zde ještě více oprostil. Hudba je výrazně tonální, s převahou konsonancí, vyhýbá se chromatické, básně o více slókách zhudebňuje stroficky. Ozvláštňení dosahuje použitím prvků imitace a proměnlivosti taktů.

Technicky poněkud náročnější repertoár naleznou sbormistři dětských sborů v cyklu **Slovopád**, s podtitulem Hudební žerty pro trojhlasý dětský sbor, klavír a bicí nástroje ad libitum na slova J. Balíka (1980; 1. *Rýmovačky*, 2. *Klapy klap*, 3. *Kočky*, 4. *Kapy kap*, 5. *Poutník*). Jako doprovodné nástroje se v partituře uvádějí kravské zvonce, kotlíky, dřeva, tamburína, tykev, krotal, templblok, gong a zvonkohra. Zhudebnění dětských veršů říkadlového typu souhlasí s již několikrát dříve vyzkoušeným typem. Skladatel volí jednoduché tonální melodie, harmonicky však komplikované zahuštěnými akordy klavíru, používá technik klasické polyfonie (ostinato, imitace, kánon) i některých moderních skladatelských postupů; v tomto případě se jedná o deklamaci, a to jak rytmicky organizovanou, tak aleatorní. Výsledná barevnost je pak ozvláštňena použitím méně běžných bicích nástrojů.

Společenský převrat v roce 1989 znamenal pro Kohoutka konec jeho společensko-politických aktivit. Přestože měl nyní na kompozici podstatně více času, ve sborové oblasti se to neprojevilo, ba spíše naopak. V následujících více než dvaceti letech zkomponoval pouhé tři drobnější sborové opusy, z nichž jeden je určen dětským sborům. Jedná se o cyklus

Veselý malý svět s doprovodem klavíru a dětských rytmických nástrojů ad libitum na texty J. Havla (1995. 1. *Dráček – pošláček*, 2. *Létající kočka*, 3. *Jak se češou*, 4. *Ježci v noci*, 5. *Myši ples*). Autor se zde vrátil ke své umělecky nejprogresivnější tvorbě a rekapituloval některé typické znaky své kompoziční techniky. Přestože se jedná o hudbu tonální, příznačná je bohatá tóninová proměnlivost. Intonačně jsou sbory nenáročné, harmonicky převažují konsonance, složitější akordické struktury se objevují v klavírním doprovodu. Ke konstantám Kohoutkova stylu patří metrická proměnlivost, jež představuje pro interprety jedinou obtíž. V některých číslech použil deklamaci a zvukomalbu (mňoukání

kočky), a především malou aleatoriku, která je použita v rytmické deklamaci a doprovodu na rytmické hudební nástroje. (Ed. Praha : Artama, 1996)

Téměř veškerá Kohoutkova tvorba pro dětské sbory je obsažena ve dvou albech: **Zpíváme pro radost** (Praha : Panton, 1983) – Ukolébavky pro Míšu, Petříčkovy písničky, Hudební oříšky, Slovpád a **Zpíváme celý rok** (Praha : Panton, 1989) – Je nám hezky, Radovánky, Od jara do zimy, Na rozhledně, Polyfonní etudy, Podvečerní koncert u chaty. Je proto velmi dobře dostupná a svými uměleckými kvalitami může obohatit běžný repertoár dětských pěveckých sborů různé technické vyspělosti. Zvláště obohacující může být pro dětské interprety seznámení se s moderními kompozičními

HUDEBNÍ VÝLETY PO EVROPĚ – I. ČÁST „ANGLIE“

Jitka Kopřivová

Anotace: Příspěvek zahajuje nový čtyřdílný cyklus, který je věnován didaktickým postupům při výuce evropské hudby. První hudební výlet směřuje do Anglie. Praktická část obsahuje tradiční píseň s doprovodem na rytmické či Orffovy nástroje a s jednoduchým tancem. Navazující teoretická část didakticky zpracovává poznatky o významných hudebních dané země.

Klíčová slova: evropská hudba, Anglie, didaktické postupy.

Náš první hudební výlet směřuje do Anglie, největší a nejlidnatější země Spojeného království Velké Británie a Severního Irska.

Tradiční anglická píseň „I Like the Flowers“

Dětská jarní píseň „I Like the Flowers“ se pro svou líbivou melodii a vlídný ostinátí harmonický doprovod stala hitem nejedné třídy. Díky snadnému anglickému textu můžeme tuto píseň po patřičné didaktické úpravě zařadit do výuky jak v předškolních, tak i ve školních hudebních skupinách. Následná příprava je určena žákům pátých až sedmých tříd základních škol. Kromě hudebně výchovných aspektů zohledňuje i rozvoj kompetencí předmětu anglický jazyk a zeměpis.

Motivace

Učitel společně s žáky utvoří kruh, v jehož středu jsou umístěny obrázky, které zobrazují vybraná slova textu písně.¹ Žáci se je snaží rozpoznat. Poté, co žáci správně odhadnou nakreslené výrazy, ukáže učitel třídě obrázek vlajky Anglie.

¹ Především pro mladší děti doporučuji obrázky na www.detskeomalovanky.cz

I Like the Flowers
swing feeling tradiční anglická

Voice

1. G Em Am D 2. G Em

I like the flowers, I like the daffodils, I like the mountains,

Am D 3. G Em Am D 4. G Em

I like the rolling hills, I like the fireside when the light is down, bum di a da, bum di a da,

Am D

bum di a da, bum di a da.

Vyobrazené pojmy

flowers – květiny	daffodils – narcisky	mountains – hory	rolling hills – mírně zvlněné táhnoucí se hory
fireside – domácí krb	anglická vlajka	britská vlajka	

Žáci hádají, z které země vlajka pochází. (Pokud by byla vlajka Anglie pro žáky příliš těžká, připraví si učitel pro jistotu i vlajku Velké Británie.) Následně se žáci učí zobrazené pojmy anglicky. Nakonec

technikami evropské hudby druhé poloviny 20. století, s nimiž se jinak v naší sborové literatuře setkávají jen velmi sporadicky.

Literatura

KRÁLOVÁ, Z. *Ctirad Kohoutek a jeho kompozice pro dětské pěvecké sbory*. Diplomová práce. Brno : Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2009. 116 s.
BĚLOHLÁVKOVÁ, P. *Ctirad Kohoutek – osobnost teoretika, pedagoga a skladatele*. In *Česká hudba 2004*. Sborník z 27. ročníku muzikologické konference Janáčkůana, Ostrava 24. a 25. 5. 2004. Praha : Divadelní ústav, 2004, s. 116–123. ISBN 80-7008-176-7.

Nácvik písně a tance

Recitaci jednotlivých veršů spojí učitel s tanečními kroky dle níže uvedeného popisu, čímž zdůrazní strukturu celé písně. Následně proběhne nácvik melodie písně imitační metodou.

Nácvik hudebního doprovodu

Po zvládnutí tance a písně přistoupíme k nácviku doprovodu nejprve na rytmické nástroje. Žáci a učitel si sednou do kruhu na zem (či na židle) a jednotlivé rytmy procvičují hrou na tělo. V případě potřeby rytmy otextujeme. Na konci této fáze rozdělíme žáky do čtyř skupin: tři skupinky hrají rytmický doprovod a čtvrtá zpívá píseň.

V další fázi přistoupíme k nácviku rytmicko-melodického doprovodu na Orffovy nástroje. Doprovody procvičíme nejprve hrou na tělo pleskáním o stehna za zpěvu písně (viz tabulka Metodika nácviku doprovodu na Orffovy nástroje).

Závěrečné provedení písně v kánonu

Žáky rozdělíme do pěti skupin. Čtyři skupinky zpěváků vytvoří malé kroužky, ve kterých zpívají a tančí píseň v kánonu. Pátou skupinu tvoří hudebníci, kteří na kraji místnosti doprovázejí třídu. Začnou předehrou založenou na ostinátním doprovodu, poté se k nim přidají zpěváci, kteří dvakrát píseň zazpívají a zatančí. Následně hudebníci hrají ostinátní doprovod jako dohru. U zdatnějších žáků můžeme zařadit vokální improvizaci za ostinátního doprovodu hudebních nástrojů. Možný výsledek si můžete poslechnout na www.JitkaKoprivova.eu.

The Beatles

Druhá část hudebního výletu do Anglie se věnuje jedné z neznámějších rockových kapel 20. století. Pracovní list obsahuje informace o skupině a doplňovačku, kterou jsou žáci schopni samostatně vyplnit po přečtení předchozích informací.

Pracovní list k tématu BEATLES

Zadání: Přečti si následující informace o anglické rockové skupině a vylušti doplňovačku.

Anglická rocková kapela The Beatles se začala formovat z iniciativy Johna Lennona koncem 60. let minulého století v anglickém městě Liverpoolu. Na svých počátcích koncertovala ve Velké Británii a německém Hamburku. Vstupem zkušeného bubeníka Ringa Starra (vl. jm. Richarda Starkeyho)

Popis tance k písni „I Like the Flowers“

Výchozí postavení: Všichni utvoří kruh, otočí se čelem do středu a drží se za ruce.

1.–2. takt dva přísunné kroky vpravo		5. takt přísunný krok do středu kruhu 6. takt přísunný krok ze středu kruhu	
3.–4. takt dva přísunné kroky vlevo		7.–8. takt pohupování na místě vpravo a vlevo	

Metodika nácviku rytmického doprovodu

Shaker (chřestidlo) 	Hra na tělo: pleskání do hřbetu dlaně Text: „I like flowers“
Claves (dřívka) 	Hra na tělo: tleskání Text: „don't like don't like“
Djembe (africký buben) 	Hra na tělo: B plesknutí pravou rukou do stehna O plesknutí levou rukou na hrud Text: „down light is down light“

Doprovod na rytmické nástroje

Shaker (chřestidlo) 	
Claves (dřívka) 	
Djembe (africký buben) 	
Vysvětlivky B tzv. bas – úder do středu membrány O tzv. open – úder na kraj membrány	

Metodika nácviku doprovodu na Orffovy nástroje

Zvonkohra	Představíme si, že na pravém stehně leží tón „g1“ a na levém tón „e1“. Tón „a1“ leží vpravo od pravého a tón „d1“ vlevo od levého stehna. Rytmus procvičujeme střídáním pravou a levou rukou:
Xylofon	Představíme si, že na pravém stehně leží tón „h1“ a na levém tón „g1“. Tóny „e1“ a „d1“ leží po levé straně levého stehna, tón „a1“ mezi oběma stehny. Hrajeme oběma rukama současně:
Metalofon	Představíme si, že na pravém stehně leží tón „g1“ a na levém tón „e1“. Tón „a1“ leží vpravo od pravého a tón „d1“ vlevo od levého stehna:

do kapely došlo roku 1962 k ustálení obsazení a k rychlému vzestupu celé skupiny. Členové Beatles byli John Lennon (1940–1980; zpěv, doprovodná kytara), Paul McCartney (nar. 1942; zpěv, basová kytara), George Harrison (1943–2001; sólová kytara, zpěv) a Ringo Starr (nar. 1940; bicí, zpěv). Název kapely The Beatles vznikl ze spojení slov beetles (angl. brouci) a beat³ (angl. bít, tukot). Typickým znakem kapely byl i jednotný účes s ofinou do čela. Roku 1962 vydali svůj první singl „Love Me Do“ u firmy EMI, který se umístil na 17. místě nejprodávanejších desek. Ještě větším úspěchem bylo vydání druhého singlu „Please Please Me“ o rok později, kterým si získali prvenství v britských hitparádách. Následovalo vydání prvního alba „Please Please Me“, které bylo natočeno během jediného dne. Masové nadšení fanoušků skupiny vyvolalo tzv. beatlemánii. Následovala čtrnáctá koncertní turné po Evropě, USA, nahrávky dalších LP desek i natáčení filmů. Na svém kontě mají 13 LP desek: „Please Please Me“ (1963), „With The Beatles“ (1963), „A Hard Day's Night“ (1964), „Beatles for Sale“ (1964), „Help!“ (1965), „Rubber Soul“ (1965), „Revolver“ (1966), „Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band“ (1967), „Magical Mystery Tour“ (1967), „The Beatles“ (1968), „Yellow Submarine“ (1969), „Abbey Road“ (1969) a „Let It Be“ (1970). Beatles natočili celkem pět filmů: A Hard Day's Night (česky Perný den, 1964), Help! (česky Pomoc!, 1965), Magnical Mystery Tour (1967, psychedelický rock), kreslený Yellow Submarine (česky Žlutá ponorka, 1968) a Let It Be (1969). Roku 1970 dochází z důvodů osobních a uměleckých neshod k rozpadu skupiny a její členové se vydávají

³ Pojmem „beat“ bývá označována pravidelná pulzace v hudbě i hudební styl nonartifciální hudby 60. a 70. let 20. století.

HUDEBNÍ DOVÁDĚNÍ S RÁČKEM

Eva Jenčková

Anotace: Příspěvek s jarní tematikou nabízí komplexní osvědčený metodický postup při hře se známou lidovou písní. Prioritou jsou hudebně pohybové a zvukomalebné aktivity spojené s rytmem slov, zvuky netradičních dřevěných nástrojů a předmětů všedního dne.

Klíčová slova: hudební pedagogika, integrace činností, všestranný rozvoj dětské hudebnosti.

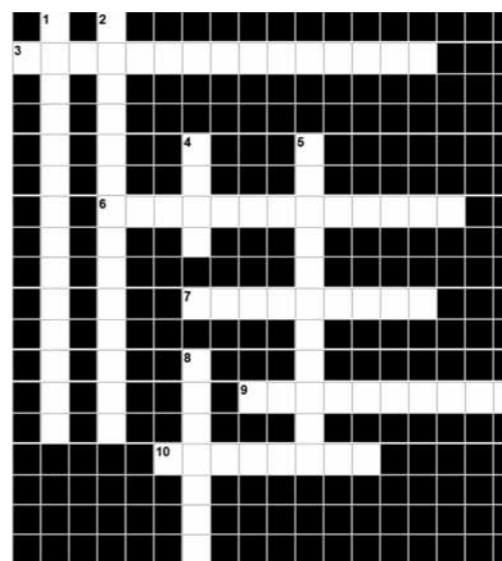
Než začneme:

- Dětská lidová píseň *Leze, leze ráček* má dvojdielnou formu, která se přímo nabízí k vnímání kontrastu 1. dílu s rytmicky zvukomalebným

Doprovod na Orffovy nástroje

Zvonkohra
Xylofon
Metalofon

Doplňovačka

Vodorovně:

- 3 film "Žlutá ponorka"
- 6 zpěvák a basový kytarista Beatles
- 7 v této písni hraje smyčcové kvarteto
- 9 bubeník Beatles
- 10 první vydaný singl

Řešení doplňovačky

Vertikálně:

- 1 kytarista Beatles
- 2 úspěšný hit Beatles, který jim roku 1963 zajistil prvenství v britských hitparádách
- 4 film s Beatles
- 5 masové nadšení fanoušků Beatles
- 8 manželka Johna Lennona

sólovou dráhou. John Lennon zakládá se svou ženou, japonskou umělkyní Yoko Ono, vlastní kapelu Plastic Ono Band. Roku 1980 je John Lennon zastřelen psychicky nemocným fanouškem. Beatles patří dodnes k nejvíce prodávané kapele v historii, která svou činností neodvratně ovlivnila vývoj

rockové a populární hudby. Hudební spektrum Beatles je široké: od počátečního rock'n'rollového vlivu, přes vznik samostatného rockového stylu až k experimentování v oblasti psychedelického rocku či se zvuky různých nástrojů (např. smyčcovým kvartetem v písni Yesterday, indickým sitárem v písni Norwegian Wood).⁴

⁴ Zdroje: <http://www.beatles-komplet.cz/clanky/historie---beatlemanie.html> (1.2.2015) a http://cs.wikipedia.org/wiki/The_Beatles (1.2.2015).

- K dvěma původním slokám přibyla díky dětskému veršování 3. sloka o *žábě*. Pokuste

14. 1. – **Albert Schweitzer**, 140. výročí narození německého varhaníka, muzikologa, lékaře a teologa (1875 – 4. 9. 1965, 50. výročí úmrtí)
18. 1. – **Heinrich Schütz**, 430. výročí narození německého skladatele a varhaníka (1585–1672);
César Antonovič Kjuj, 180. výročí narození litevsko-ruského skladatele a hudebního kritika (1835–1918);
Josef Burjanek, 100. výročí nar. českého muzikologa, pedagoga a organizátora (1915–2006)
21. 1. – **Domenico Mazzocchi**, 350. výročí úmrtí italského skladatele (1592–1665);
Jiří Ignác Linek, 290. výročí narození českého kantora a skladatele (1725–1791)
24. 1. – **Farinelli**, vl. jménem **Carlo Broschi**, 310. výročí narození italského pěvce (1705–1782);
Jan Hřimalý, 100. výročí úmrtí českého houslisty a pedagoga, působícího v Moskvě (1844–1915);
Vítězlava Kaprálová, 100. výročí narození české skladatelky a dirigentky (1915–1940)
25. 1. – **Leopold Jansa**, 140. výročí úmrtí českého houslisty, skladatele a pedagoga, působícího ve Vídni (1795–1875, 23. 3. – 220. výročí nar.)
26. 1. – **Johann Christoph Friedrich Bach**, 220. výročí úmrtí německého kapelníka a skladatele (1732–1795);
Jacqueline du Pré, 70. výročí narození anglické violoncellistky (1945–1987)
27. 1. – **Gideon Klein**, 70. výročí úmrtí českého klavíristy a skladatele židovského původu (1919–1945)

2. 2. – **Friedrich „Fritz“ Kreisler**, 140. výročí narození amerického houslisty a skladatele rakousko židovského původu (1875–1962)
4. 2. – **Johann George Tromlitz**, 210. výročí úmrtí německého flétnisty a skladatele (1725–1805, 8. 11 – 290. výročí narození)
6. 2.– **Karel Emanuel Macan**, 90. výročí úmrtí českého nevidomého skladatele, pedagoga nevidomých a zakladatele slepecké knihovny a tiskárny v Praze (1858–1925)
9. 2. – **Alban Berg**, 130. výročí narození rakouského skladatele (1885 – 31. 12. 1935, 80. výročí úmrtí)
12. 2. – **Émile Waldteufel**, 100. výročí úmrtí francouzského skladatele (1837–1915)
16. 2. – **František Jílek**, 150. výročí narození českého dirigenta a skladatele (1865–1911)
18. 2. – **Francesco Nicola Fago**, 270. výročí úmrtí italského skladatele a pedagoga (1677–1745)
20. 2. – **Johann Peter Salomon**, 270. výročí narození německého houslisty, dirigenta, skladatele a hudebního impresária působícího v Anglii (1745–1815, 28. 11. – 200. výročí úmrtí)
19. 2. – **Jindřich Feld**, 90. výročí narození českého skladatele, muzikologa a pedagoga (1925–2007)
19. 2. – **Otakar Pařík**, 60. výročí úmrtí českého dirigenta a klavíristy (1901–1955)
19. 2. – **Orazio Vecchi**, 410. výročí úmrtí

italského skladatele (1550–1605)

20. 2. – **Nicolas Chédeville**, 310. výročí narození francouzského skladatele, organologa a hráče na hoboj a musette (1705–1782)
21. 2. – **Francisco Manuel da Silva**, 220. výročí nar. brazilského skladatele a hudebního pedagoga (1795–1865, 18. 12. – 150. výročí úmrtí)
23. 2. – **Georg Friedrich Händel**, 330. výročí narození německého skladatele, působícího v převážně v Londýně (1685–1759)

1. 3. – **Jindřich Praveček**, 130. výročí narození českého pedagoga, sbormistra, dirigenta a skladatele (1885–1969);
Boleslav Vomáčka, 50. výročí úmrtí českého skladatele, hudebního kritika a právníka (1887–1965)
5. 3. – **Josef Rejcha**, 220. výročí úmrtí českého violoncellisty, kapelníka a skladatele, působícího v Německu (1752–1795)
7. 3. – **Joseph-Maurice Ravel**, 140. výročí narození francouzského skladatele švýcarsko-španělského původu (1875–1937)
8. 3. – **Josef Plavec**, 110. výročí narození českého muzikologa, hudebního teoretika, skladatele, sbormistra a pedagoga (1905–1979)
12. 3. – **Caspar Othmayr**, 500. výročí narození německého skladatele a teologa (1515–1553)
17. 3. – **Manuel Patricio Rodríguez García**, 210. výročí nar. španělského pěvce, hlasového

ABSTRACTS

PRCHAL, J., Music education for the 3rd millenium International music education symposium Music education for the 3rd millenium Ústí n. L. 2014. 80th anniversary of Music Education Society and relevant questions of a music education. Importance of music education at present time. Standards of basic education, music in schools. Workshops for teachers. Summer workshop of music education. Multimedia in music. Resolution.

Key words: music education, music education, music education company, the standards for basic education.

PaedDr. Jan Prchal, Basic School and Basic Art School Jabloňová, Liberec, e-mail: renetamusic@seznam.cz

KRÁLOVÁ, E., PROCHÁZKOVÁ, M., Relaxation music activities in primary education *Appropriately applied relaxing musical activities in the educational process of primary education contribute to quick regeneration of pupils after long hours of focusing on the reception of knowledge, and to the promotion of their wellbeing and health. In the paper we focus on music education in primary education and on the importance of relaxing musical activities in the first stage of compulsory education. The paper is concluded with two examples of this application.*

Key words: musical activities, musical development, relaxation, younger school age.

PaedDr. Eva Králová, Ph.D., Alexander Dubček University of Trenčín, Faculty of Health, Department of Clinical, theoretical and special disciplines, Trenčín, Slovakia, e-mail: eva.kralova@tnumi.sk
Mgr. et Mgr. Martina Procházková, Ph.D., Catholic University, Faculty of Education, Department of Music, Ruzomberok, Slovakia, e-mail: martina.prochazkova@ku.sk.

PECHÁČEK, S., Ctirad Kohoutek and his Pieces for Children Choruses *Ctírad Kohoutek (1929–2011) belongs to the most prolific Czech composers of the 2nd half of 20th century in the area of*

pedagoga a vynálezce laryngoskopu (1805–1906); Ferdinand Laub, 140. výročí úmrtí českého houslisty a skladatele (1832–1875) 19. 3. – **Jean-Baptiste Vuillaume**, 140. výročí úmrtí francouzského houslaře (1798–1875);
Franz Xaver Neruda, 100. výročí úmrtí dánského violoncellisty a skladatele českého původu (1843–1915)
20. 3.– **Svjatoslav Richter**, 100. výročí narození ruského klavíristy (1915–1997);
Jiří Pilka, 85. výročí narození českého muzikologa (1930)
21./31. 3. – **Johann Sebastian Bach**, 330. výročí narození německého skladatele, varhaníka, kapelníka a pedagoga (1685–1750)
22. 3. – **František Josef Dusík** (Franz Benedikt Dussek), 250. výročí narození českého kapelníka a skladatele, působícího ve Slovinsku (1765–cca 1816)
24. 3. – **Josef Jiránek**, 160. výročí narození českého klavíristy, pedagoga a skladatele (1855–1940)
25. 3. – **Stanislav Jelínek**, 70. výročí narození českého skladatele, hudebního teoretika a pedagoga (1945)
26. 3. – **Pierre Boulez**, 90. výročí narození francouzského skladatele, dirigenta a klavíristy (1925)

—

Czech choral music for children. His originality is based on using modern compositional methods, e.g. serial technique, dodecaphony, aleatorism, polyrhythmics, polymetrics, new sound etc. His pieces cover a broad spectrum from nursery rhymes to the compositions of top difficulty. Most of them are very well accessible and can enrich the repertory of children´s choruses in an interesting way.

Key words: Ctírad Kohoutek, choral works, children´s choruses.
Prof. PhDr. Stanislav Pecháček, Ph.D., Department of Music, Faculty of Education, Charles University in Prague, e-mail: stanislav.pechacek@pedf.cuni.cz

KOPŘIVOVÁ, J., Musical trips to Europe – Part I. „England“ *The contribution launches a new four-part series, which is devoted to the teaching of European music. The first musical journey goes to England. The practical part contains traditional song with a rhythmic accompaniment on Orff instruments or as a simple dance. Follow the theoretical part of the didactic process knowledge of the important musicians of the country.*

Keywords: European music, England, teaching practices.

Mag. art. et Mgr. Jitka Kopřivová, BA., Department of Music, Faculty of Education, Charles University in Prague, e-mail: jitka.koprivova@gmx.at

JENČKOVÁ, E. Musical romp with crayfish *The Spring motive contribution is bidding a complex and approved methodology for game exploring one very commonly known folk song. Priority is given to musical movement and onomatopoeic activities associated with the rhythm of words, sounds of unusual wooden tools and objects of everyday life.*

Keywords: music education, integration activities, all-round development of children's musicality.

Prof. PhDr. Eva Jenčková, CSc., Music Department, Faculty of Education, University in Hradec Králové, e-mail: eva.jenkova@uhk.cz

O HUDBĚ ANGLICKY–PERCUSSION

Stanislav Pecháček

—

The term percussion covers all musical instruments which produce their sound when struck, either with an implement or with the hand. They have a place in all musical cultures, and in some they are the dominant. Percussion instruments are of two kinds: idiophones and membranophones. Each type includes both tuned and untuned instruments.

Percussion in the orchestra

The percussion section of the modern symphony orchestra contains examples of all categories. The most prominent are the tuned membranophones known as timpani or kettledrums. They consist of a hemispherical metal shell over the open end of which is stretched a skin, secured by a wooden *hoop*. The tension on this skin can be varied by means of *screws* of a foot-pedal, thereby altering the pitch of the note. Orchestral timpani derive from military kettledrums and were probably introduced into Europe by the Crusaders. Nowadays they are rarely used as generators of rhythm, but to add colour and emphasis to a piece of music. In the symphony orchestra they are usually used in pairs and tuned to the tonic and dominant.

The other principal orchestra membranophones are cylindrical double-skin drums of various sizes, once again adapted from military originals. The bass drum is the largest and is played with a single soft-headed stick, while the smaller side drum has wires attached to the lower skin, which produce a *rattling* sound when the playing skin is struck. Other drums of similar shape but intermediate size are sometimes used too. The tambourine, a small wooden hoop with a single skin, is the smallest membranophone regularly used in the symphony orchestra. Attached to the hoop are pairs of small metal discs. The instrument is struck, shaken or rubbed by the player´s *moistened* thumb.

Among the idiophones, the various types of *cymbals* are most commonly used. These discs of thin metal range from tiny finger cymbals to plates of 60cm or more in diameter. In the orchestra they are normally played in pairs – *clashed* together and *damped* by being held against the player´s body. A cymbal can also be *suspended* from a stand and beaten with a soft-headed stick.

The other principal metal instruments are the gong and the tubular bells. Gongs are common in Asia, particularly China, and there they take numerous forms. In the orchestra the gong, a disc of metal, is suspended and beaten with a soft-headed beater. A gong, known as the tam-tam, is also used. Tubular bells consist of a graded series of metal tubes, hung vertically on a frame and beaten with a hard *mallet*.

An orchestral percussion section often includes a few instruments used to provide colour. Castanets, for instance, are employed to give a Spanish flavour to certain compositions. They consist of two hollow shell-shaped pieces of ebony, attached to the thumb and middle finger and clicked together, or *mounted* on a piece of wood and shaken. There are also the *rattle* and the *anvil*. There is an endless variety of such colouristic instruments, including the typewriter, used by Eric Satie in his ballet-score Parade (1917). Composers often devise their own instruments of this kind.

Apart from the tubular bells and the timpani, there is a number of other tuned percussion instruments. The *dulcimer*, a stringed instrument similar to a zither but struck with hammers rather than plucked, is not used orchestally, but parts are often written of the glockenspiel, which consists of a set of steel plates corresponding to the notes of the chromatic scales and arranged like a keyboard. The notes are struck with hard mallets to produce a bright, penetrating sound which carries above the whole orchestra. A similar instrument, although larger and with wooden keys, is the xylophone, an instrument which occurs in many forms through the world.

Percussion in Latin-American music and jazz

—

Percussion instruments do not play a leading part in the symphony orchestra, but are used principally for emphasis and colour. Musical cultures in which the interplay of rhythm takes a central role yield a greater variety of percussion instruments and have developed a far more expressive and subtle use of them. The two Western forms which exemplify this are Latin-American music and jazz.

In South America, particularly Brazil, large groups of rhythm instruments combine to produce complex structures, although individual parts may be simple. The fluid beat of the mambo, samba and other dance rhythms derives its effect not only from the *intermingling* of patterns but also from the tonal variety obtained by the battery of percussion upon which they are played.

The simplest instrument is the claves, two small, solid cylinders of resonant wood struck together to produce the highest note of the rhythm ensemble. The cowbell, either held in the hand or mounted on a stand is capable of a variety of timbre, depending upon how it is held and where it is struck.

Vocabulary

hoop	obruč, obroučka
rattling	rachotivý, drnčivý
moisten	navlhčit
cymbal	činel
clash	tlouci o sebe
dampen	ztlumit
suspend	zavěsit
mallet	palička
mount	upevnit
rattle	chřestítko

Text byl přejat ve zkrácené podobě z publikace *The Book of Music*. MacDonald Edcational Ltd. And QED Ltd., 1977.

Other simple instrument is the well-known maracas, a pair of *gourd* shells with handles and filled with seeds. It is shaken.

The virtuoso instrument of Latin America is the timbales, a pair of copper-shelled drums, played with sticks. The drums are struck on the skins, the metal rims or the shells themselves. They produce a sharp, commanding sound. The other principal drums are the bongos, a pair of small hand-drums, and the conga, a large, barrel-shaped drum, also played with the hands. All these drums have a specific and complicated technique and well-defined parts to play in the ensemble.

Unlike the South America ensemble, which *plainly* evolved out of common natural objects or household implements, the jazz drum *kit* derives from a series of orchestral or military originals. Starting as a *makeshift assemblage of random* bits and pieces, it has developed into a complex, precision-built multiple instrument. It contains a *snare* drum, a series of tom-toms (double-skin drums without snares), a foot-operated bass drum, suspended cymbals and a *hi-hat*. The latter consists of a pair of cymbals mounted horizontally, the lower one attached to a foot-controlled spring device which brings it into contact with its partner.

The drum kit requires the use of both hands and both feet. When played by a master it is capable of endless variety of sound and enormous rhythmic complexity. Great jazz drummers like Jo Jones, Elvin Jones and Max Roach are able to provide not only a basic beat for the other musicians but, at the same time, a series of rhythmic interjections and comments.

Another percussion instrument adopted for jazz use is the vibraphone. This resembles a large glockenspiel with a vertical tube fixed beneath each note to provide resonance. At the top of each tube is a small electric fan which imparts vibrato to the sound. The vibraphone was introduced into the orchestra in the 1920s. A similar instrument, the marimba – with wooden bars and without fans – is used in the popular music of Mexico.

Percussion is perhaps the only field if which basic innovation can still take place, leaving aside electronics. Any resonant object, when struck, gives out a sound. One has only to look at the enormous variety of percussion instruments in the world to realize the possibilities are limitless. —

anvil	kovadlina
dulcimer	cimbál
intermingle	mísit se
gourd	tykev, dýně
plainly	zjevně, jasně
kit	sada, souprava
makeshift	provizorní, prozatímní
assemblage	seskupení
random	náhodný, namátkový
snare	struna na malém bubnu
hi-hat	nožní činel